Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана. | № 124 (18447). | 1990 оной май 30, среда | Сэн 3 мүн.

...АДАЙ АССР-эй АРБАН ...ОХИ ЗАРЛАЛАЙ ВЕРХОВНО ...ДЭЙ НЭГЭДЭХИ СЕССИ

...АССР-эй арбан хоёрдохи зарлалай Верховно Со... сессиин ээлжээтэ заседани үсэгэлдэр Сове... конференц-зал соо боложо үнгэрбэ.

...Соведэй заседаниие Буряадай АССР-эй Верхов... Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. В. Саржан ... зүбшэхэ зүйлнүүдтэ табигдаhан асуудалнуу... Нэгэдэхи сессиин ээлжээтэ заседани дээрэ ...АССР-эй Министрнүүдэй Соведые байгуулха, ...АССР-эй Верховно сүүдые hунгаха, ...АССР-эй районно (городской) арадай сүүдүүдэй ...жарые hунгаха тухай, мүн элдэб асуудалнууд та-...

...зүбшэхэ зүйлнүүдые баталhанай удаа сессиие хү... Верховно Соведэй мандатна комиссиин түрүү... Калашниковта үгэ үгэбэ. Элидхэлшэ hунгуулиин ... дахинаа дуугаа үгэлгын дүнгүүдээр Буряадай ...дай үшөө 14 депутат hунгагдаба гээд, тэдэ арадай ...эрхэ түлөөлэлгые мэдэрхые дурадхаба.

...Соведэй сесси мандатна комиссиин элидхэлээр ...лан абаа.

...Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүү... депутат В. Б. Сагановта үгэ үгтэбэ. Тэрэ рес... правительствын бүридхэл тухай дурадхалнуудые ...

...АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын ...И. Крючковой РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй ...Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй бүрин ...түлөөлэгшөөр Москва хото ошохо болоhонтойнь ...лан, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ...орлогшоор Г. Н. Манжуевые дурадхаба. Тэрэнэй ...арадай депутадуудай зүбшэн хэлсэhэнэй удаа ...Манжуевые Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй ...түрүүлэгшын орлогшоор батална.

...АССР-эй юстициин министр Р. Д. Нимаевай кан... коллектив соогоо буруушаагдаhан ушарhаа юсти... тушаалда Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй ...эргүүдые эрхилэгшын орлогшоор ажаллажа бай... Цыренжаповай кандидатура дурадхагдаба. Верхов... тэрэниие юстициин министрээр батална.

...худалдаа наймаанай, мүн соёлой министрэй ...дэбжүүлэгдэхэ кандидатуранууд Верховно Соведэй ...сесси дээрэ баталагдаха гэhэн шиидхэбэри абтаба. ...Н. Манжуевай шэнэ тушаалда дэбжүүлэгдэhэн ...тус комитедэй түрүүлэгшын орлогшоор ажал... В. П. Кондаковые Физкультура ба спортын та... комитедэй түрүүлэгшээр батална.

...Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Са... дурадхалаар республикын ой модоной ажахын үй... нэгэдэлэй генеральна директор А. Д. Голоушкин, ...«Забайкаллес» нэгэдэлэй генеральна директор ...үйлэдбэриин «Бурятлестоппром» нэгэдэлэй гене... директор И. Г. Иванов, «Бурятглавснаб» управлениин ...Д. Ц. Цыбикжапов правительствын гэшүүдээр hун... зуура «Агропромсоюзай» түрүүлэгшэ Н. Н. Най... «Бурятводмелиорация» нэгэдэлэй генеральна ди... Я. Кондаковые правительствын гэшүүд болгохо ту... Буряадай АССР-эй арадай депутадууд М. Д. ...П. Г. Зильберман, Н. А. Астапенко, О. Б. Хому... Трофимов, И. Т. Павлов, Н. Ю. Мадуев, Г. К. Язы... Алексеев, М. Х. Рагимов, Н. Н. Найданов, Н. Я. ...В. Б. Соктоев, К. Д. Лубсандоржиев, Л. Д. Турбя... Рассохин, Ю. П. Седов, СССР-эй арадай депутат ... болон бусад үгэ хэлэбэ.

...АССР-эй Верховно Сүүдэй түрүүлэгшэ А. О. Хо... Буряадай АССР-эй Верховно сүүдэй бүридэл тухай ...үгэ хэлэбэ. Республикын Верховно Сүүдэй түрүү... орлогшонороор О. И. Биляк, Т. И. Егорова сесси дээ... Тиихэдэ Верховно Сүүдэй гэшүүдээр И. С. ...К. Ф. Власов, Л. А. Ильенко, Ш. А. Китасов, Л. В. ...А. К. Лопатина, Н. М. Мархаев В. И. Осодоев, О. И. ...Л. Г. Хадаханова, Г. И. Цыренова hунгагдаба. ...депутадууд эдэ кандидатурануудые зүбшэн хэлсээд, ...hунгаха гэhэн шиидхэбэри батална.

...АССР-эй Верховно сүүдэй президиум үдэадахи ...hунгаха гэhэн шиидхэбэри сесси баталан абаба: ...Т. И. Егорова, Л. В. Киселева, Ш. А. Китасов, ...В. И. Осодоев, А. О. Хорноев.

...АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ ...республика дотор эдеэ хоолой программа бэе... тодорхой зорилгонууд тухай асуудалаар мэ...

...үгэ хэлэгшэ Буряадай АССР-эй районно (город... сүүдүүдэй түрүүлэгшэнэрэй, тэдэнэй орлогшо... бүридэл баталагдаба.

...Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси Буряадай ...районно (городской) арадай сүүдүүдэй арадай судь... (городской) арадай сүүдүүдэй түрүүлэгшэнэр ...орлогшонор тухай зохихо тогтоол баталан абаба. ...республикын Верховно Соведэй саг үргэлжын ко... бүридэл тодорхойлогдоо.

...Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси хүдэлмэриеэ ...

РСФСР-эй Арадай депутадуудай нэгэдэхи съезд

hУНГАЛТА: ШЭНЭ ШАТА

Арадай hунгамалнууд хүдэлмэриин гурим тухай заншалта үгэ буляалдаата хөөрэлдөөгөөр май 28-най үглөөнэй заседаниие Кремлиин Ехэ ордон соо эхилбэ. Энэньшье ойлгосотой: урда үдэрнүүдтэнь РСФСР-эй Арадай депутадуудай нэгэдэхи съезд ниитэ нэгэн hанал бодолдо хүрэжэ ерэнгүй, республикын Верховно Соведэй Түрүүлэгшые hунгажа шадабагүй.

Тиигэжэ орёо хүшэр байдал тохёолдобо. Депутадуудай hанамжанууд хубаарhан байна. Россие шэнэдхэхын аша туhада бүхы хүсэнүүд нэгэдэнэ бэшэ, харин хубааржа байна гэжэ заседани дээрэ үгэ хэлэгшэдэй олонхидой hанаагаа зобонгёор мэдүүлhэниинь гайхалтайшье бэшэ hэн. Нүгөөдүүлэйнгээ али бүхы шиидхэбэриие буруу hүргэхэ аргатай хоёр хүсэтэ үе можо бии болоhон байгаа.

Тиимэhээ республика дотор гүрэнэй дээдэ тушаалда кандидатурануудые дэбжүүлхынгээ урда тээ hунгалтын шэнэ шата дахинаа ямаршье үрэ дүнгүүдые үгэхэгүйдөө болохо гэжэ бэгсаамжалhан зарим депутадууд тад ондоо хэргы зам бэдэрхые дурадхаба. Ерээдүйн Россин парламентын коалиционно хүтэлбэри байгуулха гэhэн hанал бодолые эдэнэй нэгэниинь болгожо, дэбжүүлhэн байгаа. Тэрэнэй авторнуудай hанамжын ёhоор, энэнь хоёр талын аша туhые хангаха ёhотой hэн. Энээнэй тула политическэ, hэлбэри hалбариин ба бусад гол ёhонуудтай бүлэгүүдээр эмхидхэгдэн байгуулагдаhан түлөөлэгшэдэй сутлаае зарлаха шухала. Энэ суглаан бултанай сэдьхэл ханааха hунгалтын тиимэ вариантые зохёохо аргатай байгаа бшуу. Республикын Верховно Соведэй толгойлогшые hунгалгые референдумээр үнгэргэхэ гэhэн дурадхал трибуна дээрэhээ соностобо. Хэрбээ тэдэниие дахинаа дэбжүүлээ hаань, hунгалтын урда тээхи шатада хабаадагшад кандидатурануудаа болюулха ёhотой гэжэ мүн лэ дурадхагдаhан байгаа.

Зүгөөр эсэсэй эсэстэ депутадууд эдэ бүхы дурадхалнуудые дэмжэбэгүй. Дуугаа үгэлгэ иигэжэ тодорхойлбо: саг зуурын регламентын дүримэй үндэhөөр хүдэлхэ — кандидадуудые шэнээр дэбжүүлжэ, hунгалта үнгэргэхэ.

«Пюик» гэжэ совет-панамын хамтын предприятиин правлениин гэшүүн В. В. Аксючиц, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. В. Власов, Барилга болон архитектурын асуудалнуудай талаар СССР-эй Верховно Соведэй комитедэй түрүүлэгшэ Б. Н. Ельцин, СССР-эй Оборонын министерствын Сэрэгэй түүхын институдай начальник Д. А. Волкогонов, ВЛКСМ-эй Петродворцово райкомой «Альфа» гэжэ залуушуулай түбэй юридическэ консультациие даагша Ю. М. Лучинский, СССР-эй Арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшын орлогшо А. И. Ильенков, Казаниин гүрэнэй университедэй кафедрын доцент С. С. Перуанский, арадай депутадуудай Краснодарай Соведэй түрүүлэгшэ И. К. Полозков, «Экспа» гэжэ гүрэнэй-кооперативна концернын правлениин түрүүлэгшэ В. Цой гэгшэд энэ үндэр дээдэ тушаалда дэбжүүлэгдэhэн байгаа. Список альфавидай гуримаар үгтэнэ.

Д. А. Волкогонов кандидатураяа болюулба.

Кандидадууд үгэ хэлэжэ захалба. 20 минута соо программаяа найруулжа, тэрэ эгээл үргэн ехэ, тодо хурса, үнэн зүб байна гэжэ арадай hунгамалнуудые этигүүлхэ тэрэшэ хүн бүхэндэ юрын зорилго бэшэ hэн.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын тушаалда дэбжүүлэгдэhэн бүхы хүнүүдтэ депутадууд айхабтар ехэ hонирхолтойгоор хандаhан байгаа. Хахад часай туршада соо тэдэнэр хүн бүхэндэ олон тоото асуудалнуудые табижа, манай орёо, хүндэ хүшэр үе саг тушаа тэдэнэй хараа бодолые элирүүлhэн байгаа. Россин дулдыданги бэшэ байдал тухай, сүлөөтэ дэлгүүрэй экономикодо орохо тухай Россида автономинуудай эрхэ ба уялга тухай асуудалнууд табигдаба. Манай түүхэдэ, өөртөө, өөрынгөө ажал ябуулгада, зам ябадалда ямараар хандадаг байhан тухай бүхы юумээр hонирхоhон байгаа.

Социалис hунган шэлэлгэ тухай тезис танай программа соо нэгэ янзаар соностобогүй гэhэн асуудал тэдэнэртэ табигдаа. Энээн тухай тодорхойгоор тогтохыетнай гүйнаб. Россин экономико гуримшуулан hайжаруулха талаар түбхын түрүүлэн ямар хэмжээнүүдые хараалха байнабта? Паспортаа харуулжа, юумэ худалдажа абалгада ямараар ханданабта? Россида хүдэлмэригүйшүүлэй бии болоожо магад байhан ушарта ямараар ханданабта? Россин хүдөө тосхониие хайшан гэжэ hэргээхэбта?

Үгэ хэлэхэ үедөө В. В. Аксючиц, А. И. Ильенков, Ю. М. Лучинский, С. С. Перуанский, И. К. Полозков гэгшэд мүн лэ кандидатурануудаа болюулба.

Зал соохи байдал улам шахардуу шанга болоно. Депутадууд дары түргөөр дуугаа үгэхые оролдожо, сэшадаа кандидатурануудые зүбшэн хэлсэхэгүй гэhэн шиидхэбэри абана. Тиигэжэ гурбан хүн, тусхайлбал, А. В. Власов, Б. Н. Ельцин, В. Цой гэгшэд дуугаа үгэлгын списогүүдтэ оруулагдана.

Нюусаар дуугаа үгэхын тула бюллетеньнүүдые үглөө үглөөгүүр болотор бэлдэхэ даалгабари тоололгын комиссида үгтэнэ.

Съезд хүдэлмэреэ май 29-дэ үргэлжэлүүлээ.

(ТАСС).

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси

ҮГЭ БУЛЯАЛДААТА ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД ҮРГЭЛЖЭЛhӨӨР

СССР-эй Верховно Совет май 28-да палатануудай хамтын заседани дээрэ А. И. Лукьяновай түрүүлэлгэ доро гуримшуулагдадаг сүлөөтэ дэлгүүрэй экономикодо оролгын гол хараа бодолые зүбшэн хэлсэлгэеэ үргэлжэлүүлбэ. Урда тээнь Н. И. Рыжковой элидхэл тушаа хоёр үдэрэй туршада үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүдые хэхэдээ, депутадууд энэ асуудалые дэлгэрэнгыгээр шэнжэлhэн, харин субботодо комитедүүд болон комиссинуудай заседанинууд дээрэ хаража үзэhэн байгаа.

hунгагшадтаяа уулзаhанайнгаа hүүлээр шэнэ тобшололнуудтайгаар, дурадхалнуудтайгаар депутадууд гарагай хоёрто Кремльдэ ерэхэ аабза гэжэ хүлеэгдээ hэн. Гэбэшье үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнэй эхилhэнhээ хойшо бүтэмжэгүй хөөрэлдөөн болобо. Энэнь заседаниин президиумдэ зарим депутадуудай эльгээhэн бэшэг тоо тэмдэглэгдээ hэн. Гол хараа бодолой элдэб талануудта анхаралаа хандуулхыень түрүүлэгшээр hуугша үгэ хэлэгшэдые уряалба. Ушарынь юуб гэбэл, үгэ хэлэгшэд гол түлэб сэнгүүдэй, социальна лаб хангалгануудай асуудалнуудта анхаралаа ехээр хандуулаа бшуу. Үгэ хэлэгшэдэй hанамжанууд (үглөөнhөө хойшо 60 хүн бэшүүлhэн байгаа) сендэр дээрэhээ хэлэгдэhэн юумэндэ мүртэй юушье нэмэбэгүй.

Орон дотор тохёолдожо байhан байдалай удхаа правительствын дурадхалнуудые сэгнэлгэдэ улам ехээр нүлөөлхэ ёhотой байгаа гэжэ hанагдана. Зүгөөр түрүүшын зэбhэрлэлгэ болотор үгэ хэлэhэн олохон депутадууд экономическа доройтон уналгын бэрхэшээл түбэгүүдтэ гол анхаралаа хандуулаад, бүхы үгэеэ зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлэлгэнүүдтэ, сэсуулгануудта зорюулhан байгаа. Жэшээнь, депутадуудай нэгэн дэлгүүрэй түлөө идхалгын эрхим hайн арга болохо америкэн универсаамhаа телевизионно дамжуулгануудые харуулха шухала байhан тухай Жванецкиин хэлэhэн үгэhөө абтаhан найруулгануудые дурдаба. Депутат Ю. Д. Черниченко «дураа гутажа байhанаа мэдүүлхэгүй» гэжэ тангариглаhан аад, сэдьхэлээ хүдэлэхүдэлhөөр, зэргэсүүлгэнүүдые, сэсуулгануудые хэhэн байгаа. Тэрэ болон бусад хэдэн хүнүүд тодорхой дурадхалнуудые оруулба. Таряашадта газар дары хубааржа үгэхэ эрилтэ соностоо. Мүнөө ажахынууд эндэhээ нютагай дунда зэргын хэмжээнhээ бага ургаса абана бшуу.

Депутат В. А. Титенов экономикын үндэhэ hуурита hалбаринуудтай хүдэлмэридэ хабаатай хэдэн тододхолгонуудые дурадхаха зуураа, гуримшуулагдадаг дэлгүүртэ оролгын программые заhахын тула тусхай комисси байгуулха шухала гэжэ мэдүүлээ. Элдэб экономистнууд болон мэргэжэлтэдэй хараа бодолые анхаралдаа абаха арга боломжотой байхын тула правительствын дэргэдэ «портфельгүй министрнүүдэй» институт байгуулха гэhэн hанал бодолые дэмжэбэ. Экономикые гүрэнэй мэдэлдэ оруулха талаар шэглүүлэгдэhэн хуулиин актнуудые баталан абаха, мүн конверсиин программые дары бэелүүлхэ шухала гэжэ хэдэн үгэ хэлэгшэд заахан байгаа. Июлиин 1-hээ хилээмэнэй сэнгүүдые нэмээхэ ябадалые депутат В. А. Шаповаленко эрид буруушааба.

Заседанида хабаадагшадай олонхид дэлгүүр тухай бодомжолходоо, тэрэниие юушье мэдэхэгүй, ойлгохогүй байhанаа харуулба. Тиимэhээ депутат В. И. Кирилловэй hануулга энэ талаар тон саг соогоо хэгдээ гэжэ hанагдана. Тэрэнэй hанамжын ёhоор, Гүрэнэй предприяти тухай Хуулиин баталагдан абтаhанhаа хойшо үнгэрhэн хоёр жэл соо тэрэ ашаг олзо хадаа ажахын ажал ябуулгын гол үрэ дүн болоно. Зүгөөр предприятинуудай монополиин эрхэ байдалда продукциин хэмжээнүүд хороогдоо, юумэнэй үнэ сэнгүүд нэмээгдээ.

Тусхайлбал, коллективүүд урдынхидал мэтэ эгээл ехэ ашаг олзо абахые хараална гэжэ депутат В. Н. Степанов хэлэбэ. Гэбэшье тэдэнэртэ продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха арга дурадхагдаагүй байhаар. Хүн бүхэниие бүтээсэ ехэтэй ажалда хабаадуулhан, эрдэм техникын түйлалтануудые нэбтэрүүлхые баадхаhан эрхэ нүхэсэлнүүд үшөөл үгы юм. Бэруунай оронуудhаа бидэ түсэблэлгын дүй дуршалые амжалтатайгаар халажа абаhан байгаабди гэжэ депутат мэдүүлээ. Тусхайлбал, тэрэ ЕЭС-эй оршомдо хэрэглэгдэнэ.

Сүлөөтэ дэлгүүрэй экономикодо оролгодо сэхэ хабаагүй асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ үдэшын заседани дээрэ болобо. Удаань гуримшуулагдадаг сүлөөтэ дэлгүүртэ орохын тула шухала эрхэ нүхэсэлнүүдые байгуулха үндэhэн шухала асуудалнуудай нэгэн тушаа үгэ буляалдаата хөөрэлдөөн болобо. Правительствын хараа бодолоор бэелүүлэгдэхэ хэмжээ ябуулганууды эршэдхэлгэhээ энэ хөөрэлдөөн эхилhэн байгаа. Дэлгүүр, эрдэм-техникын дэбжэлтэ, сүлөөтэ экономико, эхэнэрнүүдэй ажал, хүдэлмэригүйдэлгын асуудалнууд гэхэ мэтэ гол шухала асуудалнуудые дэлгэрэнгыгээр зүбшэн хэлсэбэ. Эдэ бүхы асуудалнуудаар депутадууд Д. Н. Кугультинов, А. А. Денисов, И. С. Внебрачный болон бусад үгэ хэлэhэн байгаа.

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси хүдэлмэреэ май 29-дэ үргэлжэлүүлээ.

(ТАСС).

ҮДЭР БҮХЭНӨӨ — ҮНДЭР УРГАСАДА

...ЛЬДЭРГЫНХИД ШАРМАЙН ОРОЛДОНО

...олдэ манай ажахы ...дээрэ ороohото ...дые тарижа, дүн ...9600 центнер ороо... ...бряжа абаха түсэб... ...энэ харюусалгатай ...эршэ түгэсөөр эр... ...Иигэжэ бидэ гек... ...эргээр 12 цент... ...сүглүүлхэ дааба... ...тэй солотойгоор ...түлөө хабарай эдэ ...үдэрнүүдэй түр... ...олго гарган хүдэл... ...тракторно-таряан ...бригаданууд шэ... ...дүүргээд, еш... ...тажа байна,— гэжэ ...колхозой ахамад ...Ц. Аюшин хөөрэ...

...hууринай ба... ...поли дээрэ нү... ...ловай хүтэлбэрил... ...бригадын гэшүүд ...жа байна. Энэ гэ... ...ерэхэдэмнай өөрэ... ...тэрэ манда дурад...

...заха гарэхатаймнай ...ын агрегадуудай ...бурьюулан, саа... ...гаргадаба.

...колхоз дотор хэ... ...тарилга хэгдээд ...Ургаса урга... ...жэ шадаха гүт?— ...сүг ябаhан аг... ...новод Л. Ц. Гом... ...дахадамнай:

...дээрэ 403 гектар ...жээлэй, 1521 гек... ...оhото ургамалнууд ...Тэрэ тоодо 369 ...хара таряан, 478 ...шэниисэ эзэлнэ,— ...Цыренбаниевич

...мэргэжэлтэй Рин... ...евай даадаг трак... ...рдохи бригадын та... ...гурбэн агрегадууд ...бэр гэжэ нэршэhэн ...поли дээрэ ешмээн ...ба. Энэ коллекти... ...Арнольд Цырен... Ильин, комсомолой ...р Доржиев, Баир ...Доржиев, Лео... ...базарович Дор... ...эд хабарай хү... ...түрүүшын үдэрhөө ...тэйгээр хүдэлжэ

Манай эндэ ерэхэдэмнай, бригадирынь ажалайнгаа хэрэгээр түб hуурин ошонхой байба. Эндэ ажаллажа ябаhан механизаторнуудтайнь уулзажа хөөрэлдэбэбди.

— Бригадамнай 2637 гектар тараалангай газартай юм. Энээнэйнь 441 гектарынь шэниисэ, 169 гектарынь хара таряан, 648 гектарынь обёос, 415 гектарынь ешмээн, 274 гектарынь силосэй ургамалнууд, 406 гектарынь ороohоной сенажда оруулагдаха ургамалнууд, 248 гектарынь зелёнко эзэлхэ байна. Тиихэдэ бидэ 1056 гектар газар элдүүрилхэ, 988 гектар паар бэлдэхэ ёhотойбди. Мүнөө шэниисээ, хара таряагаа тарижа дүүргэнхэйбди. Тэрээнhээ гадуур 215 гектарта обёос, 200 гектарта ешмээн, 100 гектарта силосэй ургамалнуудые таряад байнабди. Юрэдөөл, хурдандаа оронхойбди. Июниин нэгэн болотор зелёнкоhоо бэшэ культурануудые тарижа дүүргэхээр хараалналди даа,— гэжэ Арнольд Ильин мэдүүлнэ.

Ажахын алишье hалбарида абаад харахада, харюусалгатай халуун хүдэлмэриин үдэрhөө үдэртэ таhалгаряагүйгөөр хэды ябуулагдажа байгаашье hаань, харин мүнөө таряалан дээрэ ерхэ ургасын хуби заяанай үндэhэ hууриин табигдажа байhан газартал иимэ оролдолгын гаргагдахадань, ямар гайхал байхаб. Ороohо таряан гэшэмнай ажахы бүхэнэй алтан баялиг, hүр hүлдэнь гэжэ тоологдодог шуу. Таряагаа hайн шанартайгаар тарижа, баян ургаса ургуулжа абахадаал, ажахын жасада мүнгэн олзо ехээр ородог, тиихэдэ тиигэрээ байгша ондо ороohо таряанай худалдалгын сэнгэй дээшэлээд байхадань, ашаг олзо ехээр оруулха аргатай, малайшье эдихэ юумэн элбэг болодог, хүн зонойшье стол дээрэ эдеэ хоолой зүйлнүүдшье дэлбэрдэг ха юм. Эдэ бүгэдые зүбөөр ойлгоhон Үльдэргын таряашадай хабарай тарилгын хүдэлмэридэ бүхы hанал сэдьхэлээ хандуулан ажаллажа ябаhаниинь hайшаалтай.

Энэ жэлэйнгээ хабарай тарилгада тус бригадын гэшүүд яhала hайн бэлэдхэлтэй хүрэжэ ерээ. Энээниие хэдэн баримтанууд дээрэ харуулхада болохо байна. Агрегат бүхэн үдэртэ 25 гектар талмайда тарилга хэхэ нормотой hаа, тэрэниие гүйсэд бэелүүлнэ. Хоёрдохи бригадын механизаторнууд 441 гектар дээрэ шэниисэ тарихадаа, ажалай гурбан үдэрэй туршада тэрэнээ бэелүүлжэ шадаа. 169 гектар хара тараалангаа, 210 гектар обёосоо эдэнэр мүн лэ 3—3 үдэрэй хугасаа соо тариhан байха юм.

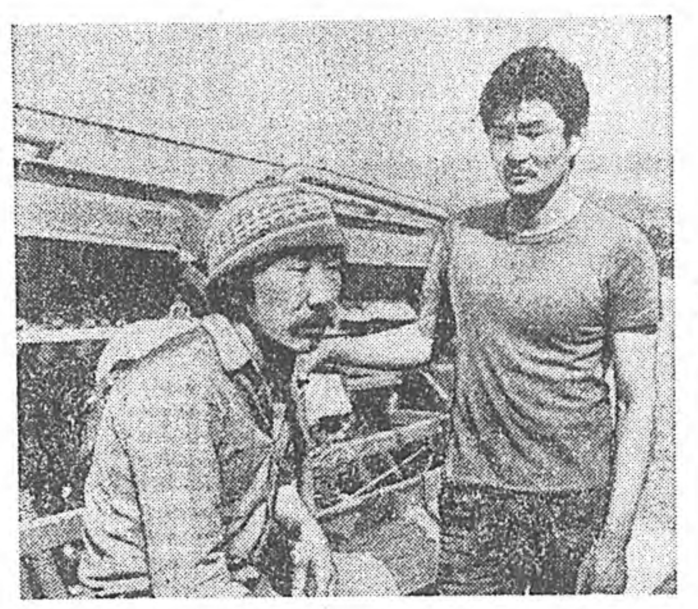
— Танай ажалда ямар дутуу дунданууд, шиидхэгдээгүй асуудалнууд дайралдана гээшэб?— гэhэн асуудал тэдэнэртэ табигдаба.

— Агрегат бүхэндэ сеяльщигүүд хүдэлжэ байhан аад, тэдэниие манай ондоо ажалда абажархёо. Бэшээр балай ядаха юумэн үгы лэ даа. П. Б. Шагдуров тоhо түлишөөр, Б. Д. Жамбалдагбаев, Б. Э. Бабуев, Б. Ц. Дамбаев гэгшэд үрэhэ хүрэнгөөр яhала таhалгаряагүй хангана. Трактор, техникын hайнаар, ашагтайгаар хүдэлгэгдэхэ хэрэгтэ механик Д. Д. Цыбенов ехэхэн хубитаяа оруулдаг юм,— гэжэ Батор Доржиев харюусана.

Газар хахалха хүдэлмэридэ К-700 түхэлэй гурбан, Т-150 түхэлэй нэгэ трактор хоёр халаанда хүдэлгэгдэнэ.

Тракторно-таряан ажалай хоёрдохи бригадын гэшүүдэй арбан хоёрдохи табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ үндэр баян ургаса хуряажа абаха зорилготойгоор эдэ үдэрнүүдтэ шармайн оролдожо ябаhаниинь ойлгосотой байгаа hэн.

Д. ДОНДОКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тарилгын агрегадуудые дааагшад (зүүн гарhаа) Арнольд Ильин Батор Доржиев хоёр забhарлалгын үедэ; ешмээн таригдажа байна.

М. ХАМАГАНОВАЙ фото.

Яруунын район.

МОСКВАhАА МОРДОБО

Канада болон США ошохоёо СССР-эй Президент М. С. Горбачев май 29-дэ Москваhаа мордобо.

СССР-эй Президентын Соведэй гэшүүд Э. А. Шеварднадзе, Ю. Д. Маслюков, Е. М. Примаков, Ю. А. Осипьян, С. С. Шаталин гэгшэд М. С. Горбачевтой хамта мордобод.

СССР-эй гүрэнэй ба политическэ хүтэлбэриин гэшүүд Л. Н. Зайков, В. А. Крючков, Е. К. Лигачев, В. А. Медведев, Н. И. Рыжков, Н. Н. Слюньков, А. Н. Яковлев, А. И. Лукьянов, Г. П. Разумовский, А. Н. Гиренко, Е. С. Строев, Г. И. Усманов, И. Т. Фролов, Ч. Айтматов, В. В. Бакатин, В. И. Болдин, В. Г. Распутин, Г. И. Ревенко, В. А. Ярин болон бусад тусхай тушаалтад аэропорт дээрэ М. С. Горбачевые үдэшэбэ.

СССР-тэ Канадын хэрэгүүдые саг зуура түлөөлхэ этигэмжэтэ Д. Тейлор, СССР-тэ США-гай хэрэгүүдые саг зуура түлөөлхэ этигэмжэтэ Дж. Джойс үдэшэгшэдэй дунда байлсаа.

(ТАСС).

ШЭНИИСЭЭ ТАРИЖА ДҮҮРГЭЭБДИ

Манай бригада тиимэшье ехэ бэшэ юм. Оройдоол арбаад механизаторнуудhаа бүридэнхэй. Бидэндэ табан трактор даалгагдан үгтэнхэй. Тэдэнэймнай тоодо ДТ-75 түхэлэй 2, Т-4 түхэлэй 2, «ЮМЗ-6» гэhэн нэгэ трактортайбди.

Эртын ороohото ургамалнуудые дүн хамтадаа 780 шахуу гектарта тариха ёhотойбди. Тэрэнэймнай 170 гектарнь шэниисэ, 81 гектарынь хара таряан, бэшэндэнь обёос тарихаар хараалнабди.

Бүхы тараалангаймнай 500 шахуу гектарыень паар эзэлнэ. Тэрээн дээрэ шэниисэ болон обёос таряабди.

Май hарын эхиндэ үнинэй хүлеэгдэhэн түрүүшын бороо орожо, бидэнэй зүрхэ сэдьхэл яhала ханаагаа. Энэ ороhон бороон хуурай газарай хүрьhыень нэбтэ норгоо. Ёhотойл саг соогоо ороhон бороо даа гээд hананабди.

Үнинэй механизаторнууд Аламжа Гомбоев, Будажаб Ванзатов гэгшэднай тракторнуудтаа тарилгын агрегадуудые шаргагалжа, май 3—4-дэ хара таряагаа тарижа захалаа hэн. Шиигтэй хүрьhэндэ оруулагдаhан хүрэнгэ саг соогоо үндэhэлжэ, булгайр хара газарай нюрууе сохин бултайн гаража, ойрын үдэрнүүдтэ hанаа сэдьхэлыемнай баясаахал!

Май hарын арбан болотор шэниисээ тарижа дүүргээбди. Тэрэнэймнай талмайнууд Шугын-Үбэр гэжэ нэршэhэн hайн хүрьhэтэй газарта оршодог юм.

Тарилгын хүдэлмэриhөө гадуур газараа хахалнабди. Энэ харюусалгата ажалыемнай Баир Батуев, Павел Ботов, Сергей Будажапов гэгшэд эрхилэн ябуулна.

Манай бригада арендын подрядай онол аргаар хоёрдохи жэлээ хүдэлжэ ябана. Түрүүшын жэлэй дүнгүүд hанааемнай ханаагаа hэн. Энэшье жэлдэ хараалhан соогоо ургаса абаха бэлээбди гээд hанагшаб.

Хабарай тарилгынгаа хамаг хүдэлмэриие саг соонь үнгэргэхэбди, ороohото ургамалнуудые тарижа дүүргэhэнэй удаа паар хахалхабди.

М. СТЕПАНОВ,

Хориин районой Анаагай совхозой гурбадахи отделениин тракторно-таряан ажалай бригадир.

БАЙГАЛАЙ АЙЛШАН

ЭРХҮҮ. (ТАСС). Британиин-совет харилсаае хүгжөөхэ хэрэгтэ, тэрэ тоодо хүн төрэлтэнэй ажабайдалда шухала удхатай байгаалиие аршалан хамгаалгада тодорхой хубитаяа оруулха хүсэлэнтэй байhанаа Великобританиин хатанай басаган — хан-хүүхэн Анна мэдүүлбэ.

Британиин хүндэтэ айлшан Эрхүү хотодо ерэхэдээ, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Лимнологическа институдта спектрофотометр бэлэглээ. Байгалые гидрохимическэ ба гидробиологическа талаарнь шэнжэлгэнүүдые хэлгэдэ «Филипс» фирмын энэ шэб шэнэ прибор хэрэглэгдэхэ юм. Бүмбэрсэг дэлхэйн асари ехэ нуур тэрэнэй үнжэгэн зөөлэхэн байгаалида хүнэй хамааралсалгаhаа хохидоно.

Хан-хүүхэн Анна хадаа Лондоной университедэй хүндэтэ доктор юм. Тэрэнэй үмэнэhөө дамжуулагдаhан бэлэг эрдэмшэнжэлэлгын «Г. Ю. Верещагин» гэжэ судна дээрэ барюулагдаhан байгаа.

ХҮДЭЛМЭРИИН ШАНАР hАЙН

Түнхэнэй голой нютаг бүхэндэ байгаалиин өөрын онсо байдалтай, сагай улирилтай юм. Жэшээлбэл, байгша ондо зарим ажахын механизаторнуудай хабарайнгаа тарилгын хүдэлмэриие хахадлажа байхада, Түнхэнэй совхозой таряашад эртынгээ ороohото ургамалнуудые hаяхан тарижа захалба. Ушарынь гэхэдэ, тус ажахын тараалангай поли гол түлэб урда хадын хойто майлада нэмжынхэй юм. Тиимэhээ хабарай наранай хурса элшэдэ газарайнь хүрьhэн хүсэд халадаггүй байжа болоо.

Совхозой «Хужар» кооперативай агроном—тоо бүридхэгшэ Д. Ш. Сыбиковтэй уулзахадамнай:

— ДТ—75 түхэлэй трактортай табан агрегадаар 349 гектарай поли hаяхан хахалжа дүүргэбэбди. Тарилга хэхэ долоон агрегат байгуулагданхай. ДТ—75 түхэлэй хоёр, МТЗ түхэлэй табан тракторта сеялкэнүүд шэрэгдэхэ юм. Кооператив бүхыдөө 530 гектарта ороohо таряа, 500 гектарта тэжээлэй ургамалнуудые тариха байна. Тужын 70 гектар полидо шэниисэ тарижа дүүргээбди. Мүнөө жэл «бурятская—79» сортын шэниисын, «скала» сортын ешмээнэй үрэhэ хүрэнгэтэйбди. Ороohото ургамалнуудаа гол түлэб хэрээhэлэн тарихабди. Манай түрүү механизаторнууд В. С. Хартаев, П. Ю. Хохоноев, А. Л. Шултумов гэгшэд бусад нүхэдтэйгөө хамта баян ургаса ургуулхаар бүхы арга шадабаряа гаргана. Механизаторнуудай гол салин түлбэри намартаа, хуряагдаhан ургасын зэргээр түлэгдэхэ юм. 250 гектарта эртын ороohото ургамалнуудай тарилга хэгдэхэ. Бүхы тарилгаяа ажалай арбан гурбан үдэр соо дүүргэхэ түсэбтэйбди. Механизаторнуудтамнай 32-дохи СПТУ-гай табан hурагшад туhална. Тэдэнэр сеяльщигүүдээр, халаанай трактористнуудаар хүдэлнэ. Тараалангай поли үтэгжүүлхэ хүдэлмэридэ механизатор А. В. Дондоков, тарилгын газар хахалхадаа Н. Н. Аюшеев гэгшэд онсо шалгарна. Кооперативай луговод Д. С. Хартаев даалгагдаhан 400 гектар сабшалангаа үтэгжүүлжэ, хүрьhыень hайжаруулжа дүүргээ. Мүнөө жэл луговод hайн шанартай үбhэ ехээр хуряаха гэжэ найдахаар,—гээд агроном дэлгэрэнгыгээр хөөрөө hэн.

Энэ үдэрнүүдтэ совхозой үшөө хоёр кооперативай тракторно-таряан ажалай бригаданууд хабарайнгаа тарилгын хүдэлмэриие эршэмтэйгээр эхилбэ. Таряашадай ажалай хэдышье урагшатай байхада, хүсэд гэдээгүй хүрьhэтэй полидо машина, техникэ эбдэржэ, hаад түбэг ушаруулна. Гэбэшье Түнхэнэй совхозой механизаторнууд тарилгаяа болзор соогоо дүүргэхэ эрмэлзэлтэй.

Б. ШАРАКШАНОВ.

Партийна ажабайдал: тобшо мэдээн

ВЕТЕРАНУУДТАЙ УУЛЗАЛГА

Һаяхан КПСС-эй Түнхэнэй райкомдо партиин ветерануудтай уулзалга үнгэргэгдэбэ. Тус уулзалгые партиин райкомой нэгэдэхи секретарь В. Ж. Сыренов нээжэ, районно партийна организациин ажабайдал, ажал хэрэгүүд тухай ветерануудта хөөрэбэ. Партиин үнинэй гэшүүдэй зүгһөө дайнай, ажалай ветеран Ц. Д. Бельгаев үгэ хэлэхэдээ:

— Коммунис парти Совет гүрэн дотор ударидагша үүргэтэй байха ёһотой. Капиталис аргаар ажалаа ябуулгада ороходо гэээшые буруушаанаб. Хамтын ажалай онол аргые дүүрэн хэрэглэжэ шаданагүйбди. Мүнөө сагай эрилтээр хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэй. Нэн түрүүн партийна эхин организацинуудай ажал ябуулга һэргээхэ, партийна харюусалга дээшэлүүлхэ байна. Мүнөө дээгүүр һанаатай, саг зуурын хүнүүд партиһаа гарана. Иимэ хүнүүд партида хэрэггүй. Энээнһээ партиин хүсэн буурахагүй, харин үшөө сэбэр, хүсэтэй болохо,— гэбэ.

Партиин зэргэдэ табин жэлһээ дээшэ ябаһан С. С. Сотников үгэ хэлэхэдээ, манай партиин Совет засагтай нягта холбоотой байһые тэмдэглээ. Засаг түрэдэ, хүнгэн ажабайдалда дуратайшуул, һэшхэлээр сэбэр бэшэ зон партиин гэшүүн байжа шадахагүй гээд шүүмжэлбэ. Тиихэдэ шэнэ арга хэрэглэжэ, хүдөө ажахые хүгжөөлгые ветерануудай үргэнөөр дэмжэжэ байһые мэдүүлээ.

— Партиин XXVIII съезд дээрэ баталагдаха КПСС-эй Устав үшөөл түүхэй гэжэ һанагдана. КПСС-эй ЦК-гай Платформын проект соо партиин гол зорилго хадаа коммунизм байгуулга гэжэ онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Партиин гэшүүндэ ажалдаа, нийтын хүдэлмэридэ эдэбхитэй зониие абаха гэжэ КПСС-эй Устав соо онсо тэмдэглэхэ. Мүнөө үедэ бии байһан техникэеэ хүсэд дүүрэн хэрэглэжэ, үйлэдбэриеэ үргэнөөр һэргээжэ шаданагүйбди. Манай хүтэлбэрилэгшэд олон ушарта юрын зонтой шухала асуудалнуудые зүбшэнгүй элдэбын хэмжээ абана,— гэжэ партиин дайнай, ажалай ветеран Г. Е. Федоров хэлэбэ.

Дайнай, ажалай ветеран Д. Б. Бодеев 1945 ондо Берлин хото абахаар бэлэдхэл хэжэ байха үедэ партида ороһон юм. Коммунистнууд байлдаанда түрүү зэргэдэ ябадаг, бэшэ нүхэдөө дахуулжа добтолгодо ородог байгаа. Дайсаниие дарахада коммунистнуудай оруулһан хубита сэгнэшэгүй ехэ. Мүнөө сагай хүлгөөтэй үедэ коммунист бүхэн нэрэ хүндэеэ һанажа, суг хүдэлдэг нүхэдөө дахуулжа, түрэл партиингаа табиһан эрилтэ, даабари дүүргэхэ ёһотой гэжэ нүхэр Бодеев тэмдэглэбэ.

— Манай үетэн гушаад оной коммунистнуудые һайн һанана. Тэдэнэр арад зониие халуун үгөөрөө бодхожо дахуулдаг, хүтэлбэрилдэг байгаа. Манай гүрэн дотор ажаһуудаг арадуудай хоорондо эб найрамдал хододоо мандаха ёһотой,— гээд үнинэй коммунист Х. В. Ахметова хэлэбэ.

Эдэбхитэй коммунист, ба..., ажалай ветеран Д. Д. Халангуева үгэ хэлэхэдээ, партийна эхин организацинуудай партиин ветерануудай дүй дүршэл хэрэглэдэггүй байһыень шүүмжэлээ. Тэдэнэй дүршэл залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэл туһатай байха һэн.

Тус уулзалга дээрэ 19 хүнһөө бүридэһэн партиин ветерануудай Совет байгуулагдаа. 1940 ондо партиин гэшүүн болоһон М. Е. Попова, Х. В. Ахметова, А. И. Рудакова гэгшэдтэ партиин ветерануудай үнэмшэлгэ, «50 жэлдэ КПСС-эй зэргэдэ» гэһэн тэмдэгүүд барюулагдаа.

ХОЁР РАЙОНООР ЯБАБА

КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь Л. В. Потапов һаяхан Түнхэнэй, Ахын районуудаар ябажа, эндэхи промышленна предприятинууд болон колхоз, совхозуудай байдалтай танилсаа, ажалшадтай уулзаа, холын гүүртэнүүдээр ошожо, малшадтай хөөрэлдөө. Гадна эдэ хоёр районуудта партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаануудые үнгэргөө.

Ахын районой ажахынуудай хоорондохи харгынууд тон муу, тэрэниие заһаха, һайн болгохо талаар хэмжээнүүдые Л. В. Потапов һайшаажа, мүнгэ зөөрөөр туһалхабди гээд мэдүүлээ. Тиигээдшье малшадай байра байдал һайжаруулха хэрэгтэ тэрэ ехэ анхарал хандуулаа. Мүн Түнхэнэй, Ахын районуудые национальна парк болгохо гэһэн дурадхал баһал дэмжэгдэһэн байна.

Тэрэшэлэн Л. В. Потапов Түнхэнэй райондо үмсын гэрнүүдые олоор барижа байһыень һайшааба. Мүн олон колхоз, совхозууд ажахын ехэ барилга хэжэ байнхай. Промышленна предприятинуудта өөһэдын хамһабариин ажахынуудтай болгохо шухала гээд дурадхаа. Ахын районд мал үүсэлхэ цех, маслозавод нээхэ шиидхэбэри абтаад, бэелүүлэгдэжэ байнхай. Тэдэнь тусхай түхеэрэлгэнүүдгүй байна. Мүн эндэ колбасна цех байгуулхые Л. В. Потапов дурадхаа.

Бусадшье олон асуудалнууд ажалша коллективүүдтэй уулзаха, малшадтай хөөрэлдэхэдэнь гараа.

Б. ШАРАКШАНОВ,
манай корр.

Манай хөөрэлдөөн

АДУУШАДТА АНХАРАЛ ХЭРЭГТЭЙ

Адуун һүрэгнай ашагтай һалбари гэжэ бидэ һайн мэдэдэгбди. Мартагдажа байһан энэ һалбариие саашадань эрид хүгжөөхэ талаар һүүлэй үедэ тодорхой хүдэлмэриин ябуулагдадаг болоһониинь һайшаалтай. Энээн тушаа республикын түрүү адуушадай һаяхан үнгэргэгдэһэн зүблөөн дээрэ ехэхэн хөөрэлдөөн болоһон байна. Энэ зүблөөндэ хабаадалсаһан, нёдондо жэлэй дүнгөөр Захааминай районой чемпион болоһон, анхандаа СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой байһан аад, Сагаан-Моринной совхоз боложо таһарһан ажахын адуушан Даши-Цырен Цыденович Раднаевтай манай тусхай корреспондент Д. Дондоков уулзажа хөөрэлдэхэдөө, ажал хэрэгээрнь һонирхоһон байна. Тэрэнэй харюунь доро хураангыгаар толилогдобо.

Асуудал: Үнгэрһэн жэлдэ ямар үрэ дүн туйлаһанайнгаа түлөө районойнгоо адуушадай дундаһаа шалгаржа, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна гээшэбта? Тэрээн тухайгаа тобшохоноор хэлэжэ үгыт.

Харюу: Би Валерий Дымбрылов гэжэ залуу хүбүүнтэй 210 толгой адуу моридые харууһалдаг хүмби. Энээнэймнай 57 толгойниинь гүүн болодог юм. Нёдондо жэлэй дүнгөөр бидэ бүхыдөө 56 унага абажа, бүтэн бүринөөр түлжүүлээ һэмди. Адуун һүрэгэйнгөө нэгэшье толгойень гарзалуулангүйгөөр харууһалһан байнабди. Иигэжэ манай бригада Захааминай нютагтаа шалгаржа, 1989 оной дүнгөөр районойнгоо чемпион болоһон юм.

Асуудал: Даши-Цырен Цыденович, адуушадай байра байдал хайшаа бэ? Ямар эрхэ байдалда хүдэлдэг болонот?

Харюу: Тиимэ һайрхажархихаар юумэн манда байхагүй. Байра байдалнай ехэл тулюур юм. Адуу мориднай түхэреэн жэлэй туршада хээрэ ябадаг. Азаргануудаа хааха аргагүй дээрэһээ тэдэнээ хээрэ эдеэлүүлдэгбди. Гүүнүүдтэ ямаршье тэжээл үгтэдэггүй. Иимэл эрхэ байдалтайбди. Нэмэжэ хэлэхэ юумэн үгыл даа.

Асуудал: Ямар үүлтэрэй адуу моридые үсхэбэрилнэт?

Харюу: Нютагай үүлтэрэй морид ааб даа. Совхознай һүүлэй жэлнүүдэй туршада хүндэ ашаа зөөхэ ородой үүлтэрэй хоёр, яхадай үүлтэрэй 3 азарга Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэһэн выставкэ-аукцион дээрэһээ худалдажа абаа бэлэй. Иимэ үүлтэрэй азаргануудые хэрэглэһэнэй ашаар бидэ үйлэдбэрилһэн мяханайнгаа шанарыень һайжаруулха талаар хүдэлмэри үргэнөөр ябуулжа байнабди

Асуудал: Саашанхи зорилгонууд, бии байһан дутуу дунданууд дээрээ тогтохо болоолта даа.

Харюу: Дайралдадаг дутагдалнууд, шиидхэгдээгүй асуудалнууд дээрэ тогтохо болоо һаа, эргагүй олон асуудалнуудай гарахань элитэ. Шэнэ совхоз байгуулагдаа хадаа мандаа ондоогоор хандаха юм бээ гэжэ найдаргана. Наһатайшье бологдобо. Адуушанаар арбан гурбан жэлэй хугасаа соо ажалланаб. Хүшэрхэн лэ даа. Хайшан гэхэб, энэ ажалда дуратайл хадаа үдэр бүхэндэ һалирагшаб. „Мүнөө жэлдэ пенсидэ гарахамни. Саашадаа хүдэлхэ хүн гүб, али үгы гү, үшөөл мэдэгдэнэгүй. Манда анхарал хандуулагдадаг болоо гээшэ һаань, ажаллабалшье, хамаагүйл даа.

Адуун һүрэгнай намартаа таряаланда орожо, бидэнээ ехэхэн туляадаг. Урда жэлнүүдтэ шононууд элбэг байһан юм. Тэдэнээ аршалха һанаатай адуу моридоо ото һэтэ дахахаш. Байгша ондо шононууд балай тиимэ гэхээр маниие ехээр зобооногүй. Юрэдөөл, нюдэ, шэхээ «табяад» лэ байгшабди.

Совхознай анхандаа манда моридые һургахадамнай, мүнгэ түлэгшэ бэлэй. Жэшээлхэдэ, моридые эмээлдэ һургахада 25 түхэриг, шаргада, тэргэдэ хүллэдэг болоходо 60 түхэриг түлэдэг байһан аад, 30 түхэригтөө ороод, һүүлэй хоёр-гурбан жэлэй туршада ойройдоошье түлэхэеэ болишонхой. Абаһан унагандаа 5 түхэриг түлэдэг байбал, баһал мүнөө болинхой. Нэмэлтэ шэгнүүрэй түлөө бидэнэртэ оройдоошье түлэдэггүй юм.

Унагадаа шэгнэхэ гэхэдэмнай, шэгнүүршье манда байхагүйл даа.

Асуудал: Теэд таанарта юунэй түлөө түлэдэг болоноб? Хэды салин һара бүхэндэ абадаг зомта?

Харюу: Жэлэй туршада бидэнэртэ тэды толгой унага абахаш, даажа байһан адуун һүрэгөө тэды процент бүтэн бүринөөр харууһалхаш гэжэ даабари үгэдэг. Тэрэнээ дүүргэнэ гүш, болино гүш, өөрыншни дуран. Балай шамайе даабари дүүргэбэш, үгыш гэжэ һурахашьегүй, һонирхохошьегүй. Салин тухай һурана гүт? Адуушан бүхэн һарадаа тус тустаа 200 түхэриг абадаг. Тэрээнһээ гадуур намда ахалагша адуушанай уялгые дүүргэһэнэй, мүн олон жэлдэ таһалгаряагүй хүдэлһэнэймни түлөө 20 процент хүрэтэр нэмэлтэ түлбэри түлэдэг. Арай-шамай 300-гаад түхэриг бологшол даа.

Саашань дутагдалнууд тушаа тогтобол, моридой зэр зэмсэг оройдоошье үгтэдэггүй. Ядахын сагта шүдэршье байхагүйл даа. Байһан юумэеэ өөһэдөө заһаад, һэльбээд ябагшабди.

Бортоо гэжэ газарта байрладагбди. Тэндэмнай мүртэй бэлшээришье байхагүй. Бидэ эндээ өөһэдынгөө хүсөөр өөһэдынгөө байха гэр баринхайбди. Бэшэ ондоо барилга эндэ үгы даа.

Һүүлэй хоёр жэлэй хугасаа соо адуушадта бороогой дабхаса, хүбэнтэй хүүртиг, хүбэнтэй үмдэн, гутал гээд үгтэхэеэ болинхой.

Асуудал: Даши-Цырен Цыденович, зундаа бэлшээри холо гү?

Харюу: Бидэ тиимэ холо ошодоггүйбди. Посхоодойнгоо саада тээ Ара хүбшэдэ адуун һүрэгөө гаргажа, адуулдагбди.

Асуудал: Үшөө юу нэмэжэ хэлэхэ байнат?

Харюу: Юрэдөөл, СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхоз адуушадтаа анхарал оройдоошье хандуулдаггүй байһан гээшэ. Мүнөө һаяшаг байгуулагдаһан Сагаан-Моринной совхозой мандаа ондоогоор хандаха байһандань батаар найданабди. Иимэ найдалтайгаар байгша ондо түл абалгаяа эхилээд байнабди. Мүнөө жэлдэ бидэ арга шадалаараа оролдожо, зуун гүүн бүриһөө 100 унага абажа түлжүүлхэ, даажа байһан һүрэгөө нэгэшье гарза хоролтогүйгөөр харууһалха зорилготой ажаллажа ябаналди даа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ахалагша адуушан Д-Ц. Ц. Раднаев.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ШЭНЭ АРГААР

Калининай нэрэмжэтэ колхозой Иван Аронович Разуваевай толгойлдог хонишодой бригада арендна аргаар хүдэлдэг болонхой. Хорёо хото, байра байдалаа бултыень даажа абанхай. Тиигээдшье үбһэ, тэжээлээ өөһэдөө бэлдэдэг. Шухалань гэхэдэ, үбэлэй хүйтэндэ эхэ хонидоо дулаан хашаа соо хаадаггүй, һалхинай үлеэхэгүй сарай соо үбэлжүүлжэ, эндээ түл абадаг юм. Энэ шэнэ аргаар хоёрдохи жэлээ хүдэлжэ байна. Үнгэрһэн жэлдэ түрүүшынхеэ түрэхэ зуун эхэ хонин бүриһөө 90,4 хурьга абажа, хурьган бүхэнэйнь шэгнүүр эхэһээнь һалгаахада 20 килограммда хүрэһэн байна.

Харин энэ жэлдэ тус бригадын хонишод энэ аргаар хонидоо харууһалжа, зуун хонин бүриһөө 104 хурьга абаа. Энэ бригадын амжалтын эхин гэхэдэ, нэн түрүүн зунай, намарай сагта хонидоо таргалуулжа шададаг байна. Тиимэһээ тэдэнэр үбэлэй хүйтэ ядаралгүй дабажа, тобир һайн, элүүр хурьгадые үгэнэ. Мүн нооһониинь һайн байдаг. Ахалагша хонишоной хэлэһэнэй ёһоор, түл февралиин һүүл багаар, март соо абахада эгээн таарамжатай. Тиигээдшье жэл бүри хонишод малаа үбһэ тэжээлээр һайнаар хангана. Хонидоо үбэлдөөшье адуулдаг. Зундаа рапс таряад, тэрэнээ хураангүй үлөөдэг юм. Энэнь үбэлэй үедэ хонидто һайн хоол болодог.

Иигэжэ бригадын гэшүүд И. К. Ткачев, И. М. Слепнев, Т. К. Тимофеев, ахалагша хонишоной хүбүүн Н. И. Разуваев гэгшэд шэнэ арга хэрэглэжэ, аша үрэтэйгөөр ажаллажа байна. Энэ үбэлжэлгын үедэ тэдэнэр эхэ хонидойнгоо хажуугаар үшөө нэгэ отара хурьгадые харууһалаа.

А. УНАГАЕВ.
Бэшүүрэй район.

ҮРЭ БҮТЭЭСЭНЬ ЕХЭ

Манай коллектив һүүлэй үедэ социальна барилгада онсо анхарал хандуулна. Туберкулез үбшэ эмшэлдэг диспансерэй, 15-дахи ГПТУ-гай, Железнодорожно районой һургуулиин барилга ябуулнабди.

Дүршэл ехэтэй В. К. Рубцовой бригада шэлэй завод үргэдхэхэһөө гадна, туберкулез үбшэ эмшэлдэг диспансерэй барилга дээрэ хүдэлнэ. 40 хүнһөө бүридэһэн энэ бригада үрэ бүтээсэтэйгээр ажаллана. Звеньевойнууд В. П. Шквадчиков, В. В. Борзыкин гэгшэд бригадирай үнэн туһалагшадынь юм.

Удангүй Буркоопсоюзай баазын холодильнигай барилга эхилэгдэхэнь.

Д. ЦЫБИКОВ,
«Жилгражданстрой» трестын 7-дохи СМУ-гай хүдэлмэрилэгшэ.

Ивалгын районой Оронгын совхоздо барилгашадай табан бригада байгуулагданхай юм. Тэдэнэй хүдэлмэриие прораб Ж. Д. Раднаев хүтэлбэрилдэг байна. Совхозой барилгашад үйлэдбэриин, социально-соёлой ехэ барилга хэнэ. Арбаад жэлэй туршада пилорама дээрэ звеноео даагшаар Б. Д. Батуев, модошо дарханаар В. П. Данилов арбан хоёрдохи жэлээ эндэ хүдэлнэ. Модошо дархан совхоздо баригдадаг бүхы барилгануудта үүдэ, сонхын можоһоо эхилээд, штакетнигүүд хүрэтэр бүтээдэг ажалтай юм. Пилорама дээрэхи хүдэлмэриие Баир Дамдинович Батуев эмхидхэн ябуулдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: модошо дархан В. П. Данилов ажал дээрээ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

АПК: ажалай эмхидхэл ба экономико

МАЛАЙМНАЙ ҮҮЛТЭР ЯМАР Б

Адууһа малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, мяха, һү, нооһо ехээр абадаг болохын тула тэдэндэ элбэг, эрхим шанартай тэжээл бэлдэхэ, һайн байра байдалаар хангахын хажуугаар, үүлтэрыень һайжаруулха, зүбөөр шэлэжэ үсхэбэрилхэ гэээшэ баһал шиидхэхы удха шанартай.

Манай Буряадай республикын ажахынуудта һайн үүлтэрэй малые олон болгохо хэрэгтэ үнинһөө хойшо бага бэшэ анхарал хандуулагдадаг. Үүлтэртэ мал үсхэбэрилдэг тусхай ажахы, фермэнүүдые эмхидхэхэ талааршье горитой хүдэлмэри хэгдээ.

Мүнөө республика соо һайн үүлтэрэй үхэр болон хонидые үсхэбэрилдэг 5 совхоз, 76 фермэ, отаранууд, мориной завод бии. Тусхайлбал, Яруунын районой «Целинный», «Комсомольский» совхозууд — мяхалиг үүлтэрэй үхэрнүүдые, Ивалгын районой «Байгал» ажахы — һү ехэтэй симментал үүлтэрэй мал, Зэдын районой Борьёогой болон Хэжэнгын районой Загаһатын совхозууд — нарин нооһотой, нютагай эрхэ байдалда тааруу үүлтэрэй хонидые үсхэбэрилгээр мэргэжэнхэй. Эдэ ажахынууд һайн үүлтэрэй бүрүү, хашарагуудые, түлгэ, зуһагуудые, даага, үрезнүүдые республикынгаа колхоз, совхозуудта худалдажа, бүхы дээрэнь үүлтэртэ малые олон болгохо, дэлгэрүүлхэ зорилго бэелүүлнэ.

Жэшээнь, урданһаа хойшо манай эндэ һү һаалиин фермэнүүдтэ гол түлэб симментал үүлтэрэй үхэрнүүд үсхэбэрилэгдэдэг һаань, һүүлэй үедэ тэдэнэй ашаг шэмые үшөө һайса дээшэлүүлхын тула голштино-фриз гэдэг улаа-эрээн, мүн хара-эрээн холмогор үүлтэрэй бухануудай үрэ хэрэглэжэ, симментал үнеэдые үрэжүүлдэг болонхой. Мүнөө 12 районой 40 гаран ажахыда иимэ хүдэлмэри ябуулагдана. Зэдын, Бэшүүрэй районуудта энэ хүдэлмэри бүри үргэнөөр бэелүүлэгдэнэ.

Симментал болон голштинскэ холимол үүлтэрэй үнеэд юрын симментал малһаа ашаг шэмээрээ булюу байна. Симментал болон голштино-фриз үүлтэрнүүдэй хоорондоһоо гараһан гунжан бүхэн түрүүшынгээ жэлдэ һаалгахадаа, юрын симменталһаа 355 килограммаар ехэ һү үгэдэг. Харин холмогор болон хара-эрээн голштинскэ холимол үүлтэрэй гунжад түрүүшынгээ жэлдэ һү шэмээ тиимэ ехээр нэмээгээгүйшье һаа, хоёрдохёо, гурбадахяа туғаллахадаа, һү шэмээ эрид дээшэлүүлдэг байна.

ҮНЕЭДҺЭЭ ҺҮ ЕХЭЭР ҺААХА ГЭБЭЛ...

Энээн дээрэһээ харахада, һү һаалиин фермэнүүдтэ 3-дахи, 4-дэхи, 5-дахи, 8-дахи үеын холимол үүлтэрэй мал үсхэбэрилбэл таарамжатай гэхээр. Тиихэдэ энээниие саашадаа улам гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ батадхаха хэрэгтэй. Гадна һайн үүлтэрэй малые һүрэг соо олон болгохотоёо хамта тэдэнэй харууһа, тэжээлые һайн болгохо шухала.

Үнеэдэй һү шэмые дээшэлүүлхэ хүдэлмэриин саг үргэлжэ ябуулагдажа байһанай ашаар Ивалгын районой һуралсалай «Байгал» ажахыда, Бэшүүрэй районой Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхоздо, Кабанскын районой Твороговско шубуунай фабрикада һүүлэй 4 жэл соо үнеэн бүхэнэйнь һү шэмэ 439—469 килограммаар харин «Байгал» ажахыда тэрэнь 816 килограммаар дээшэлүүлэгдээ.

Бүхы дээрээ ажахынуудта үнеэдэй үүлтэр ямар гээшэб тээд харабал, үүлтэртэ мал үсхэбэрилдэг тоотой ажахынууд болон фермэнүүдтэ 42 мянган үнеэд, гүнжад хэрүүһалагдана. Тэдэнэй 15 мянганиинь тус бүридөө жэлдээ 2754-һөө 4046 хүрэтэр килограмм һү үгэдэг үнеэд юм. Саашанхи гол зорилго юуб гэхэдэ, эды шэнээн, энээнһээ үшөөшье ехэ һү үгэдэг үнеэд, гунжадые һүрэг соо улам олон болгохо шухала.

Үнгэрһэн жэлдэ малайнгаа үүлтэр һайжаруулха талаар ашаг үрэтэй хүдэлмэри хэһэнэйнгээ түлөө Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Ташарай, Прибайкалиин районой «Зырянский» совхозой Түбэй фермэнүүдтэ үүлтэртэ мал үсхэбэрилдэг гэһэн нэрэ олгогдоо. Тэрэшэлэн Тарбагатайн районой совхоз-техникумэй Саратовкын МТФ-дэ, мүн Ленинэй нэрэмжэтэ, «Маяк» колхозуудай фермэнүүдтэ энэ талаар баһал ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ.

Ашаг шэмэ багатай муу малые голодоһондо гаргаха, һүтэй, тобир сула үнеэдые илгажа абаха, үүлтэртэ булэгүүдые бии болгохо зорилготойгоор нёдондо республика соо 112,5 мянган үхэртэ, тэрэ тоодо 66,8 мянган үнеэдтэ бонитировко хэгдээ һэн. Тэдээн сооһоо 43,4 мянган үнеэд шэлэгдэжэ, һайн үүлтэрэй булэгүүд бии болгогдоо, бүхыдөө 2639 үхэр илгагдажа, шалгалтын хашаанууд соо суглуулагдаа.

Иигэжэ шалгалта, бонитировко зүбөөр хэжэ байхада һүрэг соо эрхим һайн үүлтэрэй үнеэдые олон болгохо, харин муу үүлтэрэй, ашаг шэмэ багатай малые үсөөлхэ аргатай болоно бшуу. Хэрбээ энэ түсэбтэ табан жэлэй эхиндэ ажахынуудай һү һаалиин фермэнүүдтэ жэлдээ оройдоол 1500 килограмм һү үгэдэг үнеэд һүрэгэй 50 процентнь болодог һаа, мүнөө тэдэнэй тоо 10,9 процент болотороо үсөөлэгдөө.

Шэнэ түрэһэн гунжадай хүхэ дэлэнгые хаража, машинаар һаалгахааарнуудыень илгажа абаха хэрэгтэ баһал горитой анхарал хандуулагдаха ёһотой.

Хэдэн ондоо үүлтэрые хоорондонь холижо үсхэбэрилхэ, тэрэнэй ашаар малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэтэеэ хамта, бүхы ажахынуудта үнеэд, гунжадые искусственна аргаар үрэжүүлхэ гээшэ бүхы дээрэнь малай үүлтэр һайн болгохо талаар баһал тон ехэ арга боломжо бии.

Нёдондо республика соо һү һаалиин фермэнүүдэй үнеэдэй 90,9 процентнь, гунжадай 20,2 процентнь искусственна аргаар үрэжүүлэгдэһэн байна. Тиигэжэ урда жэлэйхитэй сасуулхада, бүхыдөө 2064 тугал олон абтаа гэхэ гү, али зуун үнеэн бүхэнһөө 81 тугал (урэанда 77 байгаа) абтаа.

Үнеэд, гунжадые искусственна аргаар үрэжүүлхэдэ тугал олон абтахаһаа гадна, бүхыдөө малай шанар һайн болоно гэжэ дабтая. Гэбэшье ажахынууд һүүлэй жэлнүүдтэ үнеэдэйнгээ тоо толгойо үсөөлжэ, хамтадаа түл үсөөн абадаг болоо.

ХОНИНОЙ НООҺОН ҮНЭТЭЙДӨӨ ҺАЙН

Хонидой үүлтэр һайжаруулга тухай хэдэн үгэ хэлэлтэй. Һүүлэй үедэ хэгдэһэн бонитировкын дүнгүүд дээрэһээ харахада, бүхы һүрэг соо байһан эхэ хонидой 34,8 процентнь, зуһагуудай 46 процентнь, түлгэнүүдэй 37,3 процентнь элитэ болон нэгэдэхи классай гэжэ тодоруулагдаа. Энээнэй үндэһөөр бүхы хонид нооһонойнгоо шанараар класс классаараа амяарлагданхай.

Гэхэтэй хамта хонин һүрэгэй үүлтэрэйнь шанар өөдэтэй һайжараагүй гэжэ тэмдэглэхээр. Энэнь нэн түрүүн хонидые һайнаар эдеэлүүлээгүй, үбһэ тэжээлээр дутааһанһаа болоно.

Һүүлэй жэлнүүдтэ хонин һүрэгые мяхалиг томо, нооһо ехэтэй, илангаяа үнэтэй сэнтэй нарин утаһата нооһо үгэдэг болгохо зорилготойгоор ажахынууд манай эндэхи забайкалиин нарин нооһотой буряад түхэлэй эхэ хонидые хойто-кавказай мяхалиг, нооһолиг үүлтэрэй хусануудай, мүн баһал эрхим шанартай нарин утаһа гарасаар һайн нооһотой австралийска үүлтэрэй хусануудай үрөөр үрэжүүлдэг болонхой гээшэ. Энэнь ямар аша үрэ үгэнэб гээд харабал, иимэ. Һүүлэй 7 жэл соо республикын ажахынуудта хонидһоо сэбэр нооһоной абтаса 3,7 процентээр дээшэлжэ, меринос нооһон 13 процентээр ехэ абтадаг болоо. Мүнөө колхоз, совхозуудта 50 отарада хамта 31 мянган толгой тиимэ холимол үүлтэрэй эхэ хонид үсхэбэрилэгдэнэ. Гадна 1988 оной түл —46,5 мянган холимол үүлтэрэй түлгэнүүд бии. Тэдэнэй 40 мянганиинь буряад түхэлэй болон хойто-кавказай үүлтэрнүүдэй холисо түл болоно. Нёдондо ажахынуудта австралийска хусын үрөөр үрэжүүлэгдэһэн эхэ хонидһоо 160 мянган хурьгад абтаа һэн.

Иигэжэ манай эндэхи хонидые хойто-кавказай болон австралийска үүлтэрэй хонидтой холиходо ямар аша үрэтэй гээшэб? Австралийска үүлтэрэй хонин бүриһөө 7,6 килограмм сэбэр утаһатай нооһон хайшалагдана. Хойто-Кавказай хонин бүхэн 6,6 килограмм сэбэр нооһо үгэдэг. Эгээл тиимэһээ манай эндэхи хонидой нютагайнгаа байгаалиин эрхэ байдалда даданги шанарые алдангүй, энээнэйнь хажуугаар нооһонойнь шанарые дээшэлүүлхэ гэжэ оролдохо болонобди.

Гэхэтэй хамта республика соо хонин һүрэгэй бүридэл мүнөөдэрэй эрилтэдэ яашье таарангүй. Эхэ хонидой үсөөлэгдэһэнһөө боложо, тэдэнэй тоо һүрэгэй оройдоол 45 процентнь болоно. Харин тиихэдэнь олохон районуудай ажахынууд (илангаяа Хурамхаанай, Хэжэнгын, Баргажанай) һүрэг соогоо аяар 18—20 процент болохо эрьенүүдые (бүхыдөө 260—280 мянган толгой) байлгана. Тэдэнь үбһэ тэжээлээр хүсэд хангагдаагүй дээрэһээ мүртэй нооһо үгэнэгүй ха юм.

Иигэжэ байхадаа хонин ажалаа ашаг үрэ ехэтэй, олзотой һайн болгожо шадахагүй байнабди.

Мяхалиг үүлтэрэй мал үсхэбэрилгын үрэ дүнгүүд зарим тэды һайжараа. Илангаяа «Комсомольский», «Целинный», Хасууртайн, СССР-эй 50 жэлэй нэрэмжэтэ, Санагын, Витимэй совхозууд мяханай малай гүүртэнүүдэй үнеэдые искусственна аргаар үрэжүүлдэг боложо, казахай сагаан толгойто, герефордско, хальмаг үүлтэрэй мяхалиг үхэрнүүдые олон болгоо, ашаг шэмыеньшье зарим тэды дээшэлүүлжэ шадаа.

Һүүлэй хэдэн жэлдэ адуу үсхэбэрилгын ашаг үрые дээшэлүүлхэ, унага олоор абаха, бүхыдөө адуунай үүлтэр һайн болгохо талаар зарим тэды хүдэлмэри хэгдэжэ байна.

Нёдондо урэанданайхитай сасуулхада, 1020 унаган олон абтаа. Санагын совхоздо буряад үүлтэрэй адуу үсхэбэрилхэ тусхай фермэ бии болгохо хүдэлмэри ябуулагдана.

Гэбэшье энэ һалбарида шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон. Ажахынуудай һүрэгтэ һайн азарганууд үгы. Эмэ адуун һүрэг соонь үшөөл үсөөн байһаар. Энээнһээ боложо, адуу моридой тоо ёһоор олошоргүй. Үнгэрэгшэ жэлдэ ажахынуудта бии байһан гүүнүүдэй аяар 6100-ниинь һубайраа, унагаяа хаяа, үхүүлээ.

ҮҮЛТЭРТЭ МАЛҺАА ҮБҺЭ ГАМНАЛТАЙ ГҮ!

Тобшолон хэлэхэдэ, бүхы дээрээ республика соо малай үүлтэр һайжаруулха, тобир һайн, ашаг шэмэ ехэтэй мал шэлэжэ үсхэбэрилхэ хэрэгтэ үшөөл ехэхэн дутагдалнууд үзэгдэһөөр. Үүлтэртэ мал үсхэбэрилдэг гэжэ нэрлэгдэһэн фермэнүүд болон ажахынуудта [cut off] жээл ходол дутал[cut off] һайжаруулгын, сел[cut off] дэлмэриин ашаг үр[cut off] дарана. Тэрэшэлэн [cut off] хынууд нэгэ доро [cut off] һалбари эрхилхэд[cut off] һалбарияа зүбөөр [cut off] хэ, ашаг үрэтэй бол[cut off] гүйдэнэ.

Республикын колх[cut off] зууд жэл бүри орой[cut off] нютагуудһаа ажари[cut off] тэртэ мал олоор [cut off] абана, энээндэ гол[cut off] гаргашална. Гансал[cut off] 3 жэлдэ 13,5 мянга[cut off] эмэ хашараг, гунжа[cut off] ха, 2488 үүлтэртэ [cut off] ган эмэ түлгэ, зуһ[cut off] тээһээ худалдагдаж[cut off]

Теэд эдэ малынь [cut off] дай бусад һүрэгүүд[cut off] даад, нэгэл адли [cut off] жээл дээрэ байлгад[cut off] шэнжэ, шанараа ал[cut off] болоно ха юм. Тии[cut off] ниие худалдажа аб[cut off] ехэ гаргаша хүсэд [cut off] дангүй һалана. Ж[cut off] Хяагтын районой [cut off] совхозые абаад үх[cut off] жэлэй саана энэ [cut off] 217,4 мянган түх[cut off] симментал үүлтэрэй [cut off] жадые худалдажа [cut off] Мүнөө тэдэнь һүр[cut off] хагдажа үгы болоо[cut off] гын районой Ушай[cut off] районой Алцагай [cut off] баһал иимэрхүү ба[cut off] дэнэ.

Һайн үүлтэрэй ма[cut off] һаань нарин нягт[cut off] һа, тэжээл дээрэ ба[cut off] жүүлээ, саашадаа[cut off] малтай худхангүй[cut off] дутаангүй байлгаа[cut off] заатагүй харюул[cut off] тэртэ малые олон[cut off] бүхы дээрээ прод[cut off] бэрилгэ ехэ болоо[cut off] тэдэниие ондоо [cut off] худалдахада нилээ[cut off] олзо орожо үгэнэ[cut off] нын совхоз һүүлэй[cut off] рэндэ 2577 үхэр [cut off] далдаа. Тэдэнь ту[cut off] дунда зэргээр [cut off] хүрөө. Харин һай[cut off] эмэ, эрэ бүрүү, [cut off] ажахынуудта худал[cut off] дэнь тус бүридөө [cut off] тэ хүрэдэг байна, [cut off] районой ажахынууд[cut off] шэлэмэл үүлтэрэй [cut off] гунжадые худалдаж[cut off] риһөөнь 1500-һаа [cut off] түхэригэй олзо ор[cut off]

Иигээд ерээдүй [cut off] малһаа ашаг шэмэ[cut off] гэбэл, яажашье һа[cut off] жээлээр дутамаг[cut off] ха гэжэ оролдохо [cut off]

Юрэдөөл, малай [cut off] жаруулха хүдэлмэр[cut off] харюусалгые али ба[cut off] шэлүүлхэ, энэ тал[cut off] мэргэжэлтэдэй, ма[cut off] шанга эрилтэ таб[cut off] саг ерээ. Нүгөө та[cut off] ажахынуудай хүтэ[cut off] энээниие тоодоггү[cut off] байна. Мүнөө ол[cut off] нууд үүлтэртэ ма[cut off] ридхэхэ хүнүүдые, [cut off] үрэжүүлэгшэдые, [cut off] селекционер гэх[cut off] жэлтэдые яажашье[cut off] роохо, үсөөлхэ гэ[cut off] дог. Иигэжэ байһа[cut off] отаранууда һайн [cut off] лые илгажа, шэлэ[cut off] дэлмэрие хэн эш[cut off] гэрхэдөө зоотехни[cut off] ажалһаа холодуул[cut off] шье эрхэгүй болго[cut off] Тэдээндэ тохогдо[cut off] жэ үгы. Тиимэһээ ма[cut off] һайжаруулха хүдэ[cut off] налаа табиха сул[cut off] га шадалыншье [cut off] бшуу.

Малай үүлтэр һай[cut off] бодото хэмжээндэ [cut off] ашаг үрыень эрид [cut off] хэ, тэрэнэй ашаар [cut off] һаа али бүхы прод[cut off] абадаг болохо гэ[cut off] тынгаа хүсөөр, [cut off] оролдолгоор лэ [cut off] рийе урагшань аб[cut off] тойбди.

Я. [cut off]
малай үүлтэр [cut off]
талаар Буряадай [cut off]
риин нэгэдэхи [cut off]

Совет орон дотор

ОРДЖОНИКИДЗЕ. Эсэгэ оронной ба гадаадын классикын зохёолнуудаар найруулагдаһан эрхим зүжэгүүдые Сухумиин эдир харагшын ород театр Хойто-Осетиин ниислэл хотодо харуулна. Абхазай АССР-эй артистнууд хүдөөгэй соёлой клубууд болон хүдэлмэришэдэй ордонгуудта зүжэгүүдээ харуулха. Энэ зундаа нютагай харагшад Москвагай, Чечено-Ингушетиин, Грузиин, Украинын, Поволжиин, Прибалтикын театральна коллективүүдтэй танилсаха юм.

ДОНЕЦК. Дэлгүүрээр гүримшуулагдадаг экономикодо шэлжэн оролгын эрхэ байдалда хүдэлхэдөө, материалнууд болон түүхэй эдэй нөөсэнүүдээр өөһэдыгөө хангахадань элдэб һалбаринуудай предприятинуудта областной түбтэ нээгдэһэн бүхэсоюзна ярмаг туһалха байха. СССР-эй Госснаб тэрэниие эмхидхээ юм. Ерэхэ жэлэй туршада үйлэдбэриин-техническэ хэрэглэмжын продукцяар хангаха тухай хэлсээнүүдые 500 шахуу предприятинуудай, хангалгын, эмхи зургаануудай, министерствэнүүд болон албан зургаануудай түлөөлэгшэд баталаа.

НУКУС. Каракалпакида тусхай шэглэлтэй бүхы ажахынууд бараймар жэгдэ тарина. Мүнөө жэлдэ Узбегэй ССР-тэ 144 мянга гаран гектарта барайгар тарижа, хахад миллион шахуу тонно ороохо суглуулха гэжэ хараална.

АШХАБАД. Туркмениин хойто хубидахи 20 тосхонуудай таряашад республиканска ба түбэй телевидениин дамжуулгануудые харадаг болонхои. Эдэ программануудые хүлеэн абадаг болохын тула хүсэтэй ретрансляторнууд баригдаһан байгаа. Туркмениин бүхы колхоз, совхозуудай хүн зониие телевизор харадаг болгохые хараалһан республиканска программын нэгэ хубинь дүүргэгдэбэ.

ШОКША (Карелиин АССР). Энэ тосхоной таряашадай үни хада орхиһон зуу гаран участогые «Петрозаводскбуммаш» нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэд хахалагдадаг поли болгохо шиидхэбэри абанхай. 262 гектар газар шэнээр хахалагдаха болоно. «Хүдөөгэй цех» предприятида горитой ашаг олзо оруулжа эхилээ. 200 толгой үнеэдэй байра барижа, нэгэдэлэй ажалшад өөрын һүнэй зүйлнүүдтэй болоо. Гэр байра барихадань, ашаа зөөхэдэнь, огородуудые хахалхадань городой шадалтай арендаторнууд хүдөөгэй хүн зондо туһална.

ЯРОСЛАВЛЬ. Оршон тойронхи байгаалиие бузарлаһанай түлөө предприятинуудай түлэһэн яла мүнгэн нютагай бюджедтэ оруулагдадаг юм. Арадай депутадуудай областной Совет иимэ туршалга хэхэ шиидхэбэри абаһан байна. Олохон заводуудай байгаали хамгаалха хүдэлмэри ябуулжа эхилхыень иимэ хэмжээн баадхаа. Байгаали хамгаалха областной түбтэ «яла мүнгэн» оруулагдана. Областиин хото городууд болон районуудта байгаали хамгаалха комплекснуудай барилгада энэ мүнгэн хэрэглэгдэхэ юм.

ЛЕНИНГРАД. Нева дээрэхи хотодо уласхоорондын «Мясопроммаш-90» выставкэ нээгдэнхэй. Совет дэлгүүр дээрэ һайн мэдээжэ Баруун Германиин «Ост-Хандель Консалтинг» фирмэ «Ленэкспо» нэгэдэлэй туһаламжаар тэрэниие эмхидхээ юм. Австриин, Бельгиин, Голландиин, Даниин, Канадын, ФРГ-гэй, Финляндиин ба Швейцариин 50 фирмэ мяханай промышленностьда хэрэглэгдэдэг автомат агрегадуудые, технологическа түхеэрэлгэнүүдые ба зэр зэмсэгүүдые үргэнөөр харуулна.

КАФАН (Армениин ССР). Армениин ашагта малтамал олзобориягын промышленностиин түбэй предприятинуудта ородог сэбэр уһанай хэмжээн хахадһаа үлүүтэй хубяар бага болохо юм. Хэмжээгээрээ республика соогоо табадахи һуури эзэлдэг энэ хотодо уһа дамжуулха 35 километр утатай сорго хоолой баригдажа эхилээ. Хадын орёо хүшэр эрхэ байдалда барилга хэгдэнэ.

РИГЭ. Вагон бүтээлгын заводой коллектив ажаллажа олоһон валютаар хилын саанаһаа нэгэ дахин [cut off] 55 мянган шприц, [cut off] ска зэр зэмсэгүүд[cut off] факс худалдажа аб[cut off] Эдэ бүгэдэнь Латви[cut off] үбшэ аргалхада туһ[cut off] да дамжуулагдана[cut off]

РИГЭ. Латвиин К[cut off] ЦК-гай дэргэдэхи [cut off] түүхын институт Латв[cut off] партиин ЦК-гай дэргэ[cut off] циально - политическ[cut off] гэнүүдэй институт [cut off] КПЛ-эй (КПСС-эй Пл[cut off] баримталдаг) ЦК-гай [cut off] заседани дээрэ тү[cut off] дые ондоо шэглэлэй [cut off] тухай шиидхэбэри аб[cut off] Түүхын үнэн зүб [cut off] һэргээлгэтэй, үнэ[cut off] нүүдэй байдалые [cut off] бөөр сэгнэлгэтэй [cut off] бүхы асуудалнууд [cut off] һэн институдай [cut off] гол шэглэлнүүдэй [cut off] болохо гэжэ [cut off] Гадна институдай [cut off] лэгшэд мүнөө үеын [cut off] скэ бүхы хүдэлөөнүү[cut off] һал шэнжэлхэ байна.

ТБИЛИСИ. Грузи[cut off] шэглэлтэй предприя[cut off] рүүшын тонно сайн[cut off] маа бүйлүүлээ. Ре[cut off] баруун нютагууда[cut off] набша намаа сугл[cut off] гаргажа эхилээ. Ре[cut off] агропромышленна [cut off] шухала үүргэ [cut off] барида ехэ эрилт[cut off] дадаг болонхой. М[cut off] уласхоорондын [cut off] гагдаха Грузиин [cut off] рые һайжаруулха [cut off] бигдэнхэй.

...АХУУЛИ

СҮҮДЭЙ ШИИДХЭБЭРЕЭР...

...нь хэлэбэл, хуу- ...н тухай, хуули ...шэд ба алба ...hаань гаргаhан ...үдтай саг үр- ...бди. Үнгэрэг- ...рэр хахад жэл ... бусаар ажалhаа ... статья танай ...э hэм. Тэрэ ...илалта болооб? ...бэл, хубилалта ... Захиргаанай ...аа гаргагдаг- ... шахуу (49,3 ...йэй шиидхэбэ- ...далда орохо бо- ...88 ондо ажал- ...дай 50,2 поо- ...уушан ажалдаа

... ажалhаа гар- ...эдэг мүнгэнэй ... жэлдэ ургана. ...88 ондо 29.854 ...эдэ түлэгдэ- ...89 ондо 38.321 ... Эдэ тоонууд- ...эхэдээ, хүнүүд ...эр ажал хэн- ... ехэ хэмжээ- ...ан болоно. ...эда, хүнүүдые ...ажалhаа гаргаhан ... эдэ мүнгыень ... ёhотой байгаа. ...рта предприя- ...динууд болон ...дай хүтэлбэри- ...бусаар хүнүүдые ...аргахаяа болихол

...нүүдые эндэ дур- ...республиканска ...1989 оной август ...ПАП-да ажаллажа байhан Г. В. Хойменова гэгшые кассирай тушаалда абаhан байгаа. Нэгэ hарын үнгэрхэдэ, тэрэ ажалhаа сүлөөлэгдөө hэн. Тус түбэй директорэй уялгые дүүргэгшэ В. А. Дуберштейн Ажал тухай Хуулиин кодекс нэжэ хараа hаа, тиимэ алдуу гаргахагүй байгаа. Нүхэр Хойменова хуулиин ёhоор тэрэниие хамгаалха гуйлта үгэжэ, сагаа hалгаахагүй hэн.

Саг зууруур үбшэлhэн хүнүүдые ажалhаань сүлөөлжэ болохогүй гээд хүтэлбэрилэгшэ бүхэн мэдэхэ ёhотой байгаал даа. Гэбэшье тиимэ ушарнууд дайралдана. Кировэй нэрэмжэтэ заводой директор 1989 оной октябриин 20-до машинист В. И. Туц гэгшые hогтуугаар ажел дээрэ ябабаш гээд, захиралта бэшэжэ, ажалhаань сүлөөлжэрхёо hэн. Үнэн дээрээ В. И. Туц тэрэ үедэ үбшэлэнхэй гэhэн үнэмшэлгын саарhатай байгаа бшуу. Тиимэhээ заводой директор сүүдэй дурадхалаар тэрэ захиралтаяа болюулжа, алдуугаа заhаха баатай болоо.

Саг зуура ажаллангүй ябаhан Багдаринай геологическа экспедициин хүдэлмэришэн В. Т. Городецкий мүн лэ ажалhаа сүлөөлэгдэhэн байгаа. Районой арадай сүүдэй шиидхэбэреэр тэрэ ажалгүй ябаhанайнгаа түлөө мүнгөө абажа hалаhан байна.

Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадые хуули бусаар ондоо ажалда оруулха ушарнууд олон байhан зандаа. Жэшээлхэдэ, Баргажанай совхозой директорэй захиралтаар техникүрэжүүлэгшэ В. И. Плеханова hүиэй комплексын зоотехнигээр эльгээгдэбэ. Тэрэнь ажаhуудаг газарhаань 7 километр зайда байдаг юм. Коллектив соохи микроклимат, мүн В. И. Плехановагай өөрынь мэдүүлгэ харадаа абтаба гэжэ захиралта соонь хэлэгдэнэ. Үнэн дээрээ Плеханова ямаршье мэдүүлгэ бэшээгүй байгаа гэжэ сүүд элирүүлбэ. Сүүдэй шиидхэбэреэр нүхэр Плеханова хуушан ажалдаа орохо болоо.

Хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай аша туhые хамгаалха ёhотой профкомууд иимэ ушарта хэнэй тала баридаг гээшэб? Жэшээлхэдэ, «Зырянский» совхозой профком хүндэтэ шалтагаанаар ажалдаа үгы байhан А. С. Ивановае ажалhаань гаргаха тухай шиидхэбэри абаhан байба. Профкомой заседанида нүхэр Иванова уритдаагүй, захиргаанай үгэhэн материалнууд шалгагдажа үзэгдөөгүй hэн. Тиимэhээ Ивановагай ямар шалтагаанаар ажалдаа ерээгүй ушарые хайшан гэжэ зүбөөр элирүүлхэ hэм?

«Улан-Удэтрансстрой» трестын профком штадаа хороохо гэhэн шалтагаанаар харуулшан В. М. Догадкинае ажалhаань сүлөөлhэн байгаа. В. М. Догадкина 4 үхибүүдые тэжээжэ байдаг дээрэhээ бусадhаа hүүлдэ ажалhаа гаргагдаха байгаа. Сүүдэй шиидхэбэреэр тэрэ хуушан ажалдаа орохо болоhон байна.

Профкомууд олонхи ушарта хүниие ажалhаа гаргаха асуудалда хайша хэрэгээр хандадаг байна гэжэ эдэ баримтанууд гэршэлнэ.

Үсөөхэн ушарта профкомууд өөрынгөө сэхэ шууд хараа шугамые баримтална. Жэшээлхэдэ, 608-дахи СМП-гэй профком Т. В. Кучинская гэгшые ажалhаа сүлөөлхэдэнь, өөрынгөө шиидхэбэреэр тэрэниие хуушан тушаалдань орхюулhан байна.

Предприятинуудта юристнүүд ажалладаг юм. Тэдэнэр хүтэлбэрилэгшэдэй захиралтануудые харг[...]а, хинажа байдаг албан гэжэ тоолоходо болохо юм. Томо предприятинуудта, жэшээлхэдэ, ЛВРЗ-дэ, нарин сэмбын комбинадта дүй дүршэлтэй юристнүүд ажалладаг дээрэhээ хуули бусаар хүдэлмэришэдые ажалhаань гаргаха ушарнууд дайралдадаггүй.

Гэхэтэй хамта зарим предприятинуудта юристнүүд байдаггүй. Тиимэhээ тэндэнь ажалhаа хүнүүдые гаргаха ябадал илангаяа олон болодог. Тодорхойлбол, Хяагтын малай үүлтэр hайжаруулха предприятиин директор И. П. Красиков 1989 оной июлиин 20-до бэшэhэн захиралтаараа хонишон А. Н. Яровенкые ажалhаань сүлөөлхэ гээд туршаhан байха юм. Теэд тэндэнь ямар шалтагаанаар ажалhаа сүлөөлэгдөөб гэжэ нэгэшье үгэ үгы байгаа. Нүхэр Красиков сүүд дээрэ үгэ хэлэхэдээ, КЗОТ-ой ямар статьягаар тэрэниие ажалhаа гаргаха тухай үшөө тодорхойлоогүй гэбэ.

С. МАЛЬЦЕВА,
Буряадай АССР-эй Юстициин министерствын ахалагша мэргэжэлтэ.

...ПУТАТ ...дай ...лэгшэ

юумыень харуулаад, заагаад үгэхэдэш, ойлгоhон лэ байдаг hэн,— гэжэ Татьяна Андреевна Москвитина хэлэхэ зууураа нигэжэ нэмэбэ.— Үнгэрэгшэ hунгалтада Любовь Васильевнамнай районно Соведэй депутадаар hунгагдаа юм.

— Хори hууринай Жанаевай

ҮХЭДЭЙ МЖЭЛГЭЭР

...ай ажахынууд ...нүүдэл-оньhожо- ...олонкнын Вален- ...ич Куликовой ...илгашадые он- ...ар юм. Эрхим ...аа нютаг нуга- ...болонхой. Анаа- ... Үдын совхозуу- ..., эдэнэрэй бод- ...нуудые хараhан ...жа партиин рай- ...охи секретарь ...ович Казазаев ...адын нэрэ хүн- ...шэ Ажалай Ал- ...лаан тугууд үр- ...адирайнь дүрэ ...й ажалай түрүү- ...лэлэй самбарта

...э бригада рай- ...рнай баруун-ур- ...аха-яhанай гурил ...заводой барилга ... Шухаг хэрэг- ...энүүдые тодхо- ...осно,— гэжэ энэ ...омой инструктор ... энээн дээрэнь

... дүтэлхэдэмнай, ... ежаллажа бай- ...уха сүлөөгүйнүүд. ...болотор энэ ха- ...э дүүргэхэ ёhо- ...эдэр ондоо тээ ... абаашаха. Эн- ...агын материал- ...оод байна. Тэрэ- ...эдэл ажаллаха ...даа үдэрэй тур- ...рбан ондоо объ- ...э баатай боло- ...лиисэ, модо, шу- ...эд ходол дутал- ...ше hаань, hара- даабаринуудаа ...—гэжэ бригадир ...эхэ зуураа, эндэ ...аhан зоной эгээл ...—Любовь Сиди- ... Москвитина гэг- ...ысуулба.

...ахи жэлээ энэ ...бридэлдэб. Эдир- ... ажаллахаяа ерээ ...эр дүй дүршэл- ...ригүй hэн бэээб. ...б hууринай Пер- ...илсоор бодхогдо- ... дабхар шулууи ...барилга дээрэ ту- ...дэлөө хүм даа. ... штукатур-шэр- ...эжэ Любовь Ва- ...эрэнэ.

...гаа юун гээд ...бэтэй хамта хү- ...дэхи жэлээ суг- ...рондоо харилсаа- ...эжэл шудалан- ...ше даабари үг- ...эхэл гэжэ орол- ... Любэhээ эгэшэ ...аа ажалда бага ...абаритай ерэhэн ...эр өөрынгөө мэр- ...ые hургаа hэм. ...ари үгэхые орол- ...б. Хэжэ шадаагүй

болон Целинная үйлсэнүүдэй оршодог hунгуулиин 39-дэхи округhоо арадай депутадта кандидадаар манай коллектив намайгаа дэбжүүлээ юм. Иимэ ехэ этигэл найдабари харюулжа шадаха гүб гээд арсаадшье үзөөб. Зүгөөр нүхэдни хойшоо ялхаха арга үгэбэгүй. Үнэн зүрхэнhөө дэмжэжэ байхадамнай, найдалыемнай харюулхын түлөө оролдохо болоош гэбэ. Нэгэ мандадай түлөө хоёр хүн тэмсээбди. Миниин түлөө hунгагшадай олонхинь дуугаа үгөө. Оролдохол гүб даа. hанаа зобууритайшье,— гэжэ Любовь Васильевна хэлэнэ.

Олон лэ захилнууд Л. С. Сидихинада үгтэhэн байна. Барилгашадай клуб соо болоhон уулзалгын үедэ hунгагшад hанамжа, дурадхалнуудаа хэлээ бэлэй. Захил бүхэниие бэелүүлхэ арга шадал хаана байхаб, округойнгоо ажалай ба дайнай ветерануудай байра байдалда анхарха асуудал харааhаа огто алдахагүй гэжэ кандидат байхадаа найдуулаа. Эндэмнай хүдөө нютаг вад, агаарынь сэбэр гэхын аргагүй. Үбэлдөө олон котельнэнүүд хүдэлнэ. Шулуун нүүрhэнэй хара утаан бааян гарадаг юм. Оршон тойрон байгаалиие сэбэр байлгахын тула хүсэ шадалаа зорюулхаб гэжэ программа соогоо бэшээ бэлэй. Нарайлhан эхэнэрнүүдэй амаралтые хүүгэдэйнь гурбан наhатай болотор утадхаха асуудал шиидхэбэл, дэмбэрэлтэй гэжэ тэрэ тоолоно. hанаhанаа, хүсэhэнөө бэелүүлхын түлөө тэмсэхэ шадал Любовь Васильевнада бии.

Арадай депутат болоhон Л. В. Сидихина үйлэдбэридөө үнэхөөр амжалтатайгаар хүдэлнэ. Даабаринуудые ходол саг соонь дүүргэдэг, хэhэн хүдэлмэринь үндэр сэгнэлтэдэ хүртэдэг.

— Сидихина гээшэмнай урагшаа hанаатай хүн. Бии байгаа дутуу дундануудые усадхаха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Нүхэдтөө туhалхые хододоо оролдодог. Тиимэл хадань коллективэймнай гэшүүд Любовь Васильевнае районно Соведэй депутат болгожо hунгаа ааб даа,— гэжэ нүүдэлоньhожоруулагдамал колонныи начальник Валерий Содномбалов онсолон тэмдэглээ hэн.

— Хара хүнhөө адхажа, ажал хэжэ, хүнэй зэргын хүн болооб. Сугтаа хүдэлдэг нүхэдни ходо дүмөө, дэмжээ. Нүхэдни намайе хүсэд мэргэжэлтэй шулуушан, штукатур-шэрдэгшэ болгоо, арадай депутадаар hунгаа гээшэ. Эдэ бүгэдыень hанахада, сэдьхэлдэ ехэ хүнгэн, урматай,— гээд, Любовь Сидихина уяран hагад хөөрөө бэлэй.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

...СӨӨНДЭ ЭРХИМЛЭБЭ

...ые өөhэдыгөө хү- ...хабаадуулха, нии- ...ень дэбжээхэ, ажа- ... hайжаруулха, амар- ...зүбөөр, аша туhа- ...эргэхэ зорилготой- ... бүтээлгын заводой ...рын таhалгануудта ...й дунда социалис ...рэргэгдэдэг юм. ...эй гуримай ёhоор ...талай туршада нэ- ...солгододог байна. ... комитет, хэмтын ...едтэй хамта дүн- ...олжо, эрхимлэгшэ- ...улба. 123-дахи таhалгада hуудаг Балданов Таханов хоёр ниитын гурим, журам хазагайруулангүй, ариг сэбэрээр байжа, бүхы эрилтэнүүдые сахиhан байна. Тиигэжэ түрүүшын hуурида гараа. Удаадахи шангай hууринуудые 126-дахи таhалгын Дашиев, Дангоев, 131-дэхи таhалгада hуудаг Елизов, Наумкин гэгшэд эзэлээ. Мүрысөөндэ шалгарhан эдэ нүхэд мүнгэн шангаар урмашуулагдажа, спортоор бэеэ hорихо түхеэрэлгэнүүдые худалдажа абаба.

Л. КОЗУЛИНА.

Топилогдоогүй бэшэгэй мүрөөр

ҮНЭН ЮУМЭН ҮНӨӨРӨӨ

Хэжэнгэ нютагта ажаhуудаг пенсионер Чимит Дамдиновна Дашицыренова болбосон түхэлтэй байрада орохо болождо, ордер гартаа абахадаа, ехээр баярлаhан байгаа. Теэд хүгшэндэ үгтэhэн байрые эрхэтэн Николаева хуули бусаар эзэлжэрхёо.

Яахашье мүрөө ойлгожо ядаhан Ч. Д. Дашицыренова Николаеватай үгээ ойлголсожо шадахагүйгөө мэдэхэдээ, манай газетын редакцида хандаhан байгаа.

Энэ үедэнь районой гэр байрын-коммунальна ажахын управлени Хэжэнгын арадай сүүдтэ хандажа, нүхэр Николаевагай хүндэ үгтэhэн байра хуули бусаар эзэлhэн тухай хэрэг хаража үзэхыень гуйгаа hэн.

Нүхэр Дашицыреновагай гуйлтаар редакци Хэжэнгын арадай сүүдтэ хандаа юм. **«Манай сүүдэй шиидхэбэриин ёhоор эрхэтэн Николаева эзэлhэн байраяа сүлөөлхэ болоhон байгаа. Харин сүлөөлхынгөө оронда тэрэ өөрынгөө ябадал буруушаангүй, Буряадай АССР-эй Верховно Сүүдтэ гомдол бариа.**

Республикын Верховно Сүүдэй граждан хэрэгүүдэй талаар сүүдэй коллегиин элирхэйлhэнэй ёhоор, Хэжэнгын районой арадай сүүдэй шиидхэбэри хүсэндөө үлөөгдэhэн байна. Тиин эрхэтэн Николаева хуули бусаар эзэлhэн байраhаа гаргагдаа.

Ордерой эзэн Ч. Д. Дашицыренова мүнөө байрадаа нүүжэ ороод байна,— гэжэ Хэжэнгын районой арадай сүүдэй түрүүлэгшэ Л. Урбаев манай редакцида мэдээсэбэ.

ХҮЛЭН-БҮЙРЭЙ АЙЛШАД

ХИТАДАЙ Арадай Республикын Үбэр-Монголой автономито районой Хүлэн-Бүйрэй аймагай арадай гэгээрэлэй түлөөлэгшэд манай Буряад орондо ерэжэ, республикымнай соёл, гэгээрэлэй хүдэлмэритэй танилсаба.

Үбэр-Монголой автономито районой соёлой хүдэлмэрилэгшэд урда тээнь манай нютагта ерэhэн юм. Жэшээлхэдэ, тэндэхи Уран зохёолшодой холбооной хэдэн гэшүүд энэ жэлэй эхеэр манай республикада ерэжэ, Буряадай уран зохёолшодтой уулзаhан, «Байгал» журналай хүдэлмэритэй танилсаhан байна.

Үбэр-Монголой арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд манай республикада анха түрүүшынхеэ ерэбэ. Делегациин бүридэлдэ Хүлэн-Бүйрэй аймагай Хайлар хотодохи арадай гэгээрэлэй захиргаанай дарга Лю Баошэн, тэрэнэй орлогшо Бүриин Баяр, Хайлар хотын багшанарай институдай ректор Чин Гуанцзун, багшанарай училищиин директор Бао Дэн, арадай эрдэм hуралсалай инспектор Уян, Хайлар хотын 1-дэхи, 2-дохи дунда hургуулинуудай директорнүүд Алта, Го Чинчин, мүн лэ Хайларай техническэ мэргэжэлэй училищиин директор Хуан Дзэй (оршуулагша Иван Иванович) болоод Манжуур хотын 3-дахи эхин hургуулиин директор Хэ Госэн, мүн лэ дурсагдагша хотын хүүгэдэй саадые эрхилэгшэ Фу Чунлан гэгшэд ороно.

— hүүлэй хори гаран жэлдэ бидэ Үбэр-Монголтой, мүн бүхы агуу ехэ хитад уластай харилсаа холбоогүй байhан гээшэбди. Энэ мүнөө ерэhэн делегаци манай хоёр ороной арад зоной дунда харилсаа холбоо хүгжөөхэ хүсэлтэй. Тиимэhээ Д. Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай багшанарай институдта, Улаан-Үдын 1-дэхи буряад интернат hургуулида, мүн Хориин аймагай Үдын дунда hургуулида хүрэжэ hурагшадай ажабайдалтай, hуралсалай хэрэгүүдтэй танилсаhан байна,—гэжэ Буряадай АССР-эй арадай эрдэм hуралсалай министр Сергей Дашанимаевич Намсараев мэдүүлээ hэн.

Хориин аймагай Үдын дунда hургуулиин директор, РСФСР-эй hургуулиин габьяата багша Людмила Фроловна Муруева холын айлшадтай болоhон энэ уулзалгада hайн бэлэдхэлтэй байба. Үхибүүд түрэлхи буряад хэлэн дээрээ хүндэтэ айлшадтаа концерт наадэ харуулжа, үндэhэн хэлэеэ, угайнгаа бэлиг шадабарие хүгжөөжэ байhанаа гэршэлбэ.

— Эрдэм hуралсалай дурсагдагша эмхи зургаануудhаа гадна, Үбэр-Монголой айлшад техническэ мэргэжэлэй Улаан-Үдэ хотын 7-дохи училищада, 32-дохи дунда hургуулида хүрэhэн, мүн 109-дэхи хүүгэдэй саадай ажабайдалтай танилсаба. 32-дохи hургуулида болоhон уулзалгын үедэ холын айлшад үхибүүдтэ hонирхолтой бэлэгүүдые бариhан, үхибүүд айлшадтаа уран бэлигээ харуулжа, концерт наада табиhан байна,—гэжэ манай республикын арадай эрдэм hуралсалай министрэй орлогшо Евдокия Будажаповна Раднаева хэлээ.

Хүлэн-Бүйрэй аймагhаа ерэhэн арадай эрдэм hуралсалай хүтэлбэрилхы мэргэжэлтэд Байгал далайн эрье ошоhон, Кабанскын районой Селенгинск hууринай 3-дахи дунда hургуулиин hурагшад болон багшанартай уулзаhан байха юм.

— Бидэ Буряад ороной эрдэм hуралсалай хүгжэлтын хэрэг байдалые ехэтэ hонирхон үзэбэбди. Эндэ залуу үетэнэй hураха, хүмүүжэхэ хэрэгтэ гүрэн түрын ехэ оролдолго гаргадаг, hуралсал, эрдэм мэдэсын үндэhэ баазын ехэ хүгжэлтэтэй байhые hонирхон анхарбабди,—гэжэ делегациие толгойлогшо Хайлар хотодо байдаг Хүлэн-Бүйрэй аймагай арадай эрдэм hуралсалай захиргаанай начальник Лю Баошэн онсолон тэмдэглээ hэн.

Тиихэдэ Буряадай АССР-эй арадай эрдэм hуралсалай министр нүхэр С. Д. Намсараев уулзалгын түгэсхэлдэ:

— Хитадай Арадай Республикын Хүлэн-Бүйрэй аймагай, мүн манай Буряадай АССР-эй арадай эрдэм hуралсалай хүдэлмэрилэгшэд саашадаа харилсаа холбоогоо бэхижүүлжэ, өөhэд дундаа ябалсажа, залуу үетэниие үе сагайнгаа эрилтээр hургаха, хүмүүжүүлхэ хэрэгээ үргэдхэхэ болонобди. Хүлэн-Бүйрэй аймагта ажаhуудаг монгол, буряадууд манай республикын гол үндэhэ яhатантай хамта үг заншалаа, хэлэ бэшэгээ саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ аша туhатай хэлсээндэ хоёр талаhаа гар табибабди,— гэжэ нүхэр С. Д. Намсараев хэлээ hэн.

Б. ЖАНЧИПОВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай АССР-эй арадай эрдэм hуралсалай министр С. Д. НАМСАРАЕВ Хитадай Арадай Республикын Хүлэн-Бүйрэй аймагай (Хайлар хото) арадай эрдэм hуралсалай захиргаанай начальник нүхэр Лю БАОШЭН гэгшэтэй хөөрэлдэжэ байна.

С. Балдуевай фото.

Театр

«ҮНГЭТЭ ЮРТЭМСЫН» ҮНГЭ БУДАГУУД ТУХАЙ

ОДООШЬЕ ДАА, «Сансарын хүрдэ» гэжэ нэрэтэй үниэй хүлеэгдэhэн гурбалжан зүжэгэй (триптихэй) хубинууд Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрай тайзан дээрэ хойно хойноhоо харуулагдажа эхилээд, искусствада дуратайшуулаймнай дунда hаа наашыншье үзэгдөөгүй ехэ hонирхол, хүлгөө үүсхэжэ байна. Ёhоороо hаа, «Дамдин-лама», «Шамбалын орон, хаанабши?» гэжэ нэрлэгдэhэн нүгөөдэ хоёр хубияа захадажа, урид харуулагдаха ёhотой байhан, зүгөөр элдэб шалтагаанаар хойнотожо бэлэн болоhон «Үнгэтэ юртэмсэ» гэhэн хуби тухайнь зарим тэды hанамжануудаа дуулгаха хүсэлтэйб.

Гурбалжан зүжэгэй эхин хуби боложо үгэhэн «Үнгэтэ юртэмсэ» хадаа журналист, уран зохёолшо Михаил Батоинай «Бүрхэг тэнгэри» гэжэ туужаhаа үндэhэлhэн зүйл мүн. Удхааршье, уран найруулгаараашье айхабтар hайн зохёоллоо автор өөрөө сценын хэлэндэ оруулаа. Шадахысаа оруулаа гэжэ сэхээр хэлэхэ ёhотойбди. Юуб гэхэдэ, сценэ дээрэ харуулхада бэрхэтэй, элдэб орёо, шэдитэ үзэгдэлнүүдтэй, үйлэдэгшэ олон нюуртай туужаяа автор нилээд «танаhан», театрай «хэбтэ» тааруулхые оролдоhон байна бшуу. Тиигэжэ бэеэ дааhан шэнэ зохёол мүндэлhэн, театрайхид шэнэ, угаа hонирхолтой пьесэ «гартаа оруулhан» байна. Тиин hайн зүжэг репертуартаа нэмэхэ арга боломжоёо эдэмнай (найруулан табигша — С. Хажитов) хэр хэрэглэжэ шадаа гээшэб? Энээниие хаража үзэе.

Юун тухай hанамжалhанаймнай ойлгосотой байхын тула зүжэгэй удхые бага зэргэ тайлбарилhуу. 19-дэхи зуун жэлэй hүүл багта зүжэгэй үйлэ хэрэгүүд хүгжэнэ. Буряадаймнай дэбисхэр дээрэ буддын шажанай дэлгэрэлгэ түлэг дундаа. Зүгөөр харын мүргэл баримталагшадшье, баруун тээhээ нэбтэржэ байhан христиан шажантаншье барга зоной сэдьхэл ухаае эзэмдэхэ аргаяа бэдэрнэ.

Шэнэ hургаалай шэдитэ хүсөөр нүгэлтэйшүүлэй сэдьхэл арюудхаха, hүнэhыень вюул тамаhаа абарха, хүмүүни үринэрые хэтын хэтэдэ зоболон хилэнсэгhээ зайсуулха зорилготой Арабжуур ламбагай амитан зоной арайл тулюур, тэдэниие дарлан мүлжэгшэ ламанар, ноёдой даншье хоратай байhанда яаха аргагүй дарагдана.

Зүгөөр Эрхэтын Арабжуурай этигэжэ ябаhан нангин этигэл, ядаhан зониие үмэгшэлдэг байhан боди сэдьхэл, хатуу зориг, үнэншэ, «заргаша» зан гэдэгүүд үеын үедэ мартагдаха ёhогүй. Арад бүхэнэй дунда гэгээч хүнүүдэйнгээ ябадал тухай үг дамжуулан домоглодогтол адляар, буряад зоншье юрын бэшэ хүнүүд тухайгаа домогуудые дэлгээн байхаар ха юм...

СЭХЫЕНЬ хэлэхэдэ, мүнөө эндэ бэшэгшэ бодомжолгонуудни зүжэгэй литературна үндэhэнүүдтэй танилсажа байхадаа түрөө hэн. Тайзан дээрэ харуулагдаhан үзэгдэлнүүдhээ hабагшалжа, «эхи, захатай» ямар нэгэ бодол бисалгахань бэрхэтэй байшоо.

Хабаадагша олон нюурнуудай юрьелдөөн, режиссёрой бодол баримталhан захагүй олон зүйлнүүдэй hэлгэлдээн, хүгжэмэй инструментнүүдэй дарьялдаан — энээн соогуур зүжэгэй түрүүшын бүхэли хубиин удха шэнгэшэhэндэл үзэгдөө. Арабжуур ламбагайда (Буряадай АССР-эй арадай артист М. Елбонов) хэд, юуд эсэргүүсэнэб, тэрэ өөрөө юунэй түлөө тэмсэжэ ябаhан хүнбэ, тайзан дээрэ яахадаа амиды, нүгшэhэншье хүнүүд, бурхад, сахюусанууд, удаган, ламанар, догшид, бэридүүд, алтан нарые залгидаг Арааха хүрэтэрөө худхаршоод, үймэжэ байгаа юм — эдэ бүгэдые пьесэтэй танил бэшэ хүнэй абахаар ойлгоодхихогүйе тухайлхаар лэ даа!

Зүжэгэй удхатай танилсуулhан багаханшье текст программада хабсаргагдахаяа яагаа гээшэб гэжэ шаналмаар hэн. Орон нютагтамнай хабаатай шажан мүргэлэй түүхые зорюута шудалаагүй, Арабжуур лама тухай домогые шагнаагүй харагшадта тиимэхэн тайлбари ямар туhатай байха гээшэб — театрайхид энээндэ hанаhаа табиха ёhотой гэжэ hанагдана.

Теэд тиимэ текстын бии болоходошье, «Үнгэтэ юртэмсэ» соо харагшадта ойлгосогүй олон зүйл үлэхэ. Юуб гэхэдэ, зүжэгэй гол удхые дааhан «утаhан» түрүүшын үзэгдэлhөө түгэсхэл болотор зурыса татагдаагүй, энэнь режиссёрой зэмэ болоно. Хэды багта Арабжуур дайсадтаа зүришэлдөөндэ ороноб, тэрэ зүришэлдөөнинь ёhотой тэмсэл болотороо хайшан гэжэ хүгжэнэб, хоёр талын геройнуудай бодото нюурнууд ямар ябадал дээрэhээ харагданаб — эдэ мэтын асуудалнуудта харюу үгэхэнь бэрхэтэй. Өөр тухайгаа хэлэхэ болоо hаа, зүжэгэй жанрые тодорхойлжо ядааб. Эхиндээ трагеди хэбэртэй аад, хоёрдохи хубидаа трагифарсын, тиигээд тиитэрээ театрализованно наадаанай шэнжэтэй болошоно. Харин пьесэнь хадаа ямаршье холисогүй, сэбэр трагеди...

Зүжэгые шэмэглэhэн уран зураашэ С. Мягмар зориhондоо арайл хүрөөгүй. «Үнгэтэ юртэмсые» үнгэ шэнжээр баян болгохо гэжэ тэрэ яhалал оролдоо. Гэбэшье хэрэглэhэн материалынь (илангаяа полиэтилен плёнко) зүжэгэй фактурада — хаража, барижа үзэхөөр зүйлнүүдтэнь — яашье таарахагүй байна. Тиин загуурдиин хабсаргайешье, одото огторгойешье, нүгэлтэдые хушаhан хүйтэн маныешье тэрэ hануулнагүй...

Колоснигhоо hэнжүүлэгдэhэн Араахын толгой болон бусад зүйлнүүд даншье хашартайгаар нюдэндэ торсолдоно. Юрэнхыдөө тайзан дээрэ байhан бүхы юумэн хадаа үеын үедэ үнгэ ауhээ хубилган байдаг хүлгөөтэ юртэмсые харуулжа биранагүй. Гэхэтэй хамта хабаадагша бүхы нюурнуудай хубсаhанууд болон багуудай айхабтар зохидоор бүтээгдэhые тэмдэглэлтэй.

Тиихэдэ сценэhээ зал руу шэглүүлэгдэhэн дугы (япон театрта тэрэниие «ханамити» гэдэг) артистнарай орохо, гарахада, зохисотой гэжэ анхархаар. Гэбэшье дурсагдаhан дугы дээгүүр гансал Арабжуур Шонхой удаган хоёрой гаража ябахые харанабди. Энээндэнь ямар нэгэ символическа удха бии гү, али юрэл тиигэжэ табигдашоо гү — мүнөө таажа хэлэхэнь бэрхэтэй.

Иигээд ерэхэдээ, зүжэгэйнгөө үйлые режиссёрой hубиха хэрэгтэ уран зурааша ехээр туhалжа шадабагүй гэбэбди. Хүгжэм найруулагша Ю. Ирдынеев зүжэгэй үйлые дахуулжа, тон зохид хүгжэм зохёоhон байна. hая наашыншье зүжэгэй хүгжэмэй иимэ тааруугаар зохёогдоhые hананагүйб, Гансал түрүүшын хубида сан, хэнгэрэгэй абяа нэгэ бага аалин болгобол, геройнуудай хөөрэлдэхэнь тодоор дуулдаха аа гү...

«Үнгэтэ юртэмсэ» үйлэдэгшэ нюурнуудаар элбэг гээ hэмди. Харахада зохид, таарамжатай байхаар мизансценэнүүдые зохёохо гэжэ режиссёр оролдоо. Гэбэшье юрэл саанахана, юумые тодорхойлhон фон байгуулха ёhотой нюурнууд — нүгэлтэ hүнэhэд, догшин, араг, гэхэ мэтэнүүд даншье hаа нэтэрүүгээр үйлын хүгжэлтэдэ хабаадуулагдана гэжэ тэмдэглэхээр.

Нэгэдэхеэр, тэдэнэр харагшадай анхарал hамаргана; хоёрдохёор, тайзан дээрэ боложо байhан юумэндэ шэнэ үнгэ шэнжэ оруулхаяа болишоно. Үшөө нэгэ таарамжагүй зүйл гэхэдэ, анхан пьесэ соо үгы байhан Христосой дүрэ зүжэгтэ дэмы нэмээгдээ. «Гурбан бурханиие тахижархёод, лама, харада, үшөө Христостойнь худхаад мүргэжэ байхаш!»— гэжэ Зүгдэр шүүлингын hамганай үбгэнөө хараагаад, дүүрэхэл байhан юумые сценын ара талада Христосой «дүрэ» бии болгохонь юунэйхиб? Оройдоо «ондоо опероhоо» ниалдашаhан персонаж лэ! «Христос гү даа, али бэшэ гү?»— гэлдэн, харагшадай гайхалдаhаар байтар, Зүгдэрэй гэртэ харуулагдаhан үзэгдэлэй гол удхань ойлгогдонгүй үлэшэнэ...

ЭГЭЭЛ МҮНӨӨ актёрнуудай бүтээлнүүд тухай hанамжалая. Гол геройн образ hанаhанда хүрэмөөр урлагдаа. Зүжэгэй гол бодолой хурсаар табигдажа, хүсэндөө хүргэгдөөгүй дээрэhээ М. Елбоновой бүтээhэн образ зарим үедөө шадалаа буурашана. Гэбэшье зүжэг соо аhан уранаар, бодол ехэтэйгээр, нюдэ баясуулмаар хүдэлжэ гараhан артист тэрэл байна. Тон урагшатайгаар бүтээгдэhэн үшөө гурбан образ зүжэг соо бии. Тэдэнэй нэгэн — Шонхой удаган. Буряадай АССР-эй арадай артистка Н. Токуреновагай hүүлэй жэлнүүдэй hайн рольнуудта — Пиглай, Зэлмэ-хатан гэдэгүүдыень hануулая — үшөө нэгэн нэмэбэ гэжэ хэлэхэ ёhотойбди. Сэдьхэлэй гүнзэгыhөө ордоhолжо, бэеын нугархай, хоолойн хүсэн гэхэ мэтые дууhыень харуулжа, түүхын, этнографиин талаар мэргэжэлтэдэйшье жэншэдгүй этигэмээр удаганиие тэрэ бидэндэ харуулаа.

Нүгөөдэ хоёрынь — Зүгдэр шүүлингын (республикын арадай артист Д. Сультимов), Бадмын Гүнсэнэй (артист Ж. Гармажапов) образууд. Дүршэлтэй ба залуу хоёр артист тон hонирхолтойгоор хүдэлжэ, геройнуудайнгаа пластическа дүрэ маягуудые зохидоор, фарсын шэнжэтэйгээр дамжуулhан байна.

Өөhэдтэнь, хубиинь шанар шэнжэнүүдтэ тааралгүй рольнуудта наадуулжа, залуу артистнар Э. Жалцанов, С. Галсанов гэгшэдтэ режиссёр хэрэггүй «туhа үзүүлбэ» хаш даа. Теэд яахаб, олон хүнэй, тэрэ мүртөө эрэшүүлэй наадаха ёhотой зүжэгтэ шэлэхэ, hунгаха аргагүйдэгдөөл бээз. hулаханаар наадагдаhан эдэ рольнууд тухай яахадаа тогтонобши гэхэдэ, Унзадшье хадаа, хубараг Рабданшье хадаа зүжэгэй үйлэдэ шанга нүлөө үзүүлхэ, удха шанар ехэтэй нюурнууд болохо ёhотой байгаа. Тодолбол, худал хуурмагаар, эдилгэ барисаар амидаржа ябаhан Унзадай (артист С. Галсанов) пластическа тодорхой образ гаргагдаагүй. Дасан хиидэй хара ехэтэ ламхайн хүдэлхэ маягшье, хүнүүдтэй харилсаха абаришье иимэ хүжүүн байхагүй гүб даа.

Харин Арабжуурай шаби Рабдан гэгшэ (артист Э. Жалцанов) багшынгаа хэжэ ябаhан хэрэгые, юрэнхыдөө зан абариие бидэндэ тодорхойлжо үгэхэ туhамаршань, «толи гэрэлынь» арайл болоодүй. Залуухан хубараг хүбүүнэй гэнэн хонгорые харуулхаhаа саана геройдоо ямар нэгэн зан, этигэл гү даа, али зоригжол Э. Жалцанов үгэжэ шадаагүй байна. Арабжуурта эсэргүүсэдэг ламанар соохоо республикын габьяата артист Д. Дашинамжилов бусадhаа үлүүгээр наадана.

Багахан үзэгдэлнүүдтэ наадаhан актёрнууд соохоо Буряадай АССР-эй габьяата артистнууд Ч. Ринчинов, С. Шарапова, артистка Б. Очирова гурбаниие тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ.

Бүхыдөө зүжэгэй найруулга hанаhанда хүрэнэгүй гээ hэмди. Гадаада талаhаань харахада, айхабтар ехэ хүдэлмэри хэгдэhэн янзатай аад, дотоо удхынгаа, **философско бодолойнгоо** талаар бусайданги зүжэг байна гэжэ мүнөө дээрээ сэгнэхээр. Ябан мүлирнэ, тэниинэ ааб даа, яралай юумэн байжа болоо гэжэ зариманай хэлэхэнь лабтай. Тиигэжэшье болохо. Үгы hаа, үдэр, хоногой ошохо тума шэнэ бүтээлдэ hониниинь буурала, зүжэгөө бүришье «задагайлжархихадаа» магадгүй. Ухаангүй hайн пьесэ, олоной гаргаhан хүсэн хайратай. Тиимэhээ — түрүүшынхинь болуужаг гээд лэ, эдэ бодомжолгонуудаа түгэсхэе.

Б. ДЫМБРЫЛОВА,
театральна шүүмжэлэгшэ.

ХИЛЫН СААНАhАА
ТАСС · АПН

УУЛЗАЛГА ЭХИЛБЭ

КУСКО. Аандын хэлсээнэй гэшүүд Латинии Америкын гүрэнүүдэй толгойлогшонорой уулзалга Кордильернүүдэй эгээл түбтэ — эртэ урдын инкэнүүдэй хэрэмхото гэжэ бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ болоhон Мачу-Пикчуда нээгдэhэн байгаа. Боливиин, Венесуэлын, Перугай, Эквадорой президентнүүд тэрээндэ хабаадана. Гадаадын хэрэгүүдэй министр Колумбиие түлөөлнэ. Ушарынь юуб гэхэдэ, hунгалтын урда тээ орон доторхи байдалай орёо түгшүүрилтэй болоhонhоо уламжалан, энэ ороной президент Вирхилио Барко эгээл hүүлшын үедэ Перу ошохые арсаха баатай болоhон байгаа.

Нютагай харилсаанай, гадаадын үри шэрии, наркотическа зүйлнүүдые худалдалгатай тэмсэлэй асуудалнуудаар hанамжануудаа хэлсэлгэ хөөрэлдөөнүүдэй гол анхаралда табигдана.

ЭКОНОМИЧЕСКА ХАРИЛСААНАЙ АСУУДАЛНУУДААР...

ВАШИНГТОН. «Худалдаа наймаанай талаар Советскэ Союз болон Зүүн Европын оронуудые США-гай зүгhөө харшалха гэhэн hэдэлгэнүүд манай удаан болзорой аша туhада харюусанагүй, тэдэ болюулагдаха ёhотой»,— гэжэ США-гай конгрессэй түлөөлэгшэдэй палатын гэшүүн Дэвид Нэгл хэлэбэ. Зарим американ конгрессменүүдэй болон сенаторнуудай үүсхэлээр гарагай хоёрто США-гай ниислэл хотодо болоhон «США, Зүүн Европо, Советскэ Союз: дамжан оролгын үедэ худалдаа наймаанай холбоонууд» гэhэн уласхоорондын конференци дээрэ тэрэ үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ тэмдэглэhэн байгаа.

США-гай худалдаа наймаанай булэгөөрхидэй түлөөлэгшэд, Дж. Бушай захиргаанай гэшүүд, хуули гаргагшад, Польшын, Венгриин, Советскэ Союзай, Европын экономическа эмхиин делегацинууд тэрээндэ хабаадаба. Зүүн Европо болон СССР-тэхи партнёрнуудтай американ аралжаа наймаашадай харилсаанай асуудалнууд, урьhаламжануудые үргэдхэхэ, хамтын предприятинуудые байгуулха хараа түсэбүүдые тэдэнэр зүбшэн хэлсэhэн байгаа. Совет-американ дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалгын урда тээ болоhон дээрэhээ энэ конференци онсо шухала удха шанартай байна гэжэ тэмдэглэгдээ.

КАННАЙ ФЕСТИВАЛЬ

КАНН. «Зүрхэ сэдьхэлээрээ зоргинг» гэhэн фильмын түлөө Каннай уласхоорондын 43-дахи фестивалиин гол шан — «Пальмын алтан шэлбэhэн» американ режиссёр Дэвид Линчдэ барюулагдаба. Японой режиссёр Кохэй Огуриин «Үхэлэй аюул» гэhэн лентэ Буркина-Фасогой режиссёр Идрисс Уэдраогын «Тилаи» гэжэ фильм «Гран-при» гэhэн шангуудта хүртэбэ. Жерар Депардье фестивалиин эрхим бэрхэ актёр гэжэ тоологдоо. Польшын актриса Кристина Янда эхэнэрнүүдэй ролиие эрхимээр наадаhанайнгаа түлөө тусхай шанда хүртэбэ.

Жюри совет киное онсо үндэрөөр сэгнээ. Эрхим hайн режиссурын түлөө совет-франко-американ «Такси-блюз» гэжэ фильмдэ наадаhан Павел Лунгинда шан барюулба. М. Горькиин «Эхэ» гэhэн романаар найруулан буулгагдаhан фильмын түлөө Глеб Панфилов уран hайханай хубитаяа оруулhанай түлөө шанда хүртөө.

«Замри, умри, воскресни» гэhэн картина харуулhан Виталий Каневский кинодо түрүүшын зохёол бүтээhэнэй түлөө барюулагдадаг «Алтан камера» гэжэ нэрэ хүндэ ехэтэй шанда хүртэhэн байгаа. Гайхамшагта совет актриса Татьяна Самойлова бүхы зохёохы ажал ябуулгынгаа түлөө тусхай шанда хүртэбэ. Канн хотын фестивальнууд болон конгрессүүдэй ордонгой ехэ зал соо сугларhан дэлхэйн киногой элитэ ехэ уран бэлигтэн hууриhаа бодожо, совет актрисые халуунаар амаршалба. Тэрэнэй наадаhан «Тохорюунууд нииндэнэ» гэhэн фильм совет киноискусствын hүлдэ, энэрхы сэдьхэлэй, арюун сэбэр, үнэн сэхэ зан ябадалай hүлдэ болоно.

2. ХҮХ-ХОТО—ҮБЭР-МОНГОЛОЙ ТҮБ

(Үргэлжэлэл. Эхининь майн 29-нэй номерто).

Заха хизааргүй мэтээр һанагдаһан үргэн талаар Москва-Бээжэн гэһэн маршрудаар ябадаг поездмнай шуумайна. Хаа-яа малшадай һэеы гэрнүүд холо үзэгдэнэ, бэлшэжэ ябаһан хони, ямаанай һүрэгүүд набтархан добонуудай хоорондуур үзэгдөөд, үшөөл шара, үзэмжэгүй байһан талын нюдэнэй хүрэшэгүй холын гүн соо харагдахаяа болино хэбэртэй. Мүн лэ хаа-яа разъезднүүд, багахан станцинууд үзэгдөөд, үнөөхил заха хизааргүй тала нэмжынэ...

«Манай Сибириин дайда мэтэ һонирхол татаха юумэгүй газар байна даа»,— гээд бидэнэр хөөрэлдэнэбди. Игэжэ бүхэли үдэрөөрөө ябаад, үдэшэ багаар Монгол Хитад хоёрой хилэдэ дүтэлбэ хэбэртэйбди. Удангүй Монгол хилын харуулшад, тамууживнай хүдэлмэрилэгшэд бидэниие шалгаад, саашаа ябабабди. Монгол хилын харуулшадай зогсожо байһан һүүлшын вышкын хажуугаар поездмнай гараад, үни болонгүй Хитад хилын харуулшадай, тамууживнай хүдэлмэрилэгшэдэй «гарта» орободби. Монгол-Хитадай хилэ дээрэхи Эрээн-хотодо поездымнай мөөрнүүдые һэлгэбэ. Юуб гэхэдэ, Хитадай түмэр харгы манайхиһаа уйтан юм байна.

Манийе Үбэр-Монголой автономито районой Улаан-Цав аймагай түб болохо Жинин хотодо угтаха байһан юм. Тэндэ үглөөнэй 6 саг багта буугаабди. Перрон дээрэ гарахатаяа хамта элдэб формотой зоной анхарал гансата татаба янзатайбди.

Нэн түрүүн дүтэлжэ биледыемнай шалгаһан хүхэ формотой хүн түмэр замай шалган хинагша хэбэртэй. Хойноһоонь дүтэлөөшэ сагдаа (полицейскэ) хаш. Хари ноб ногоон формотойнь хэн юун аб гээд мүнөөшье болотор ойлгоогүйб. Үгэеэ ойлголсожо ядашоод байтарнай, угтагшаднай ерэбэ янзатай. Хэлээ огто ойлголсохогүйһөө муу юумэн үгыл байна даа!

«Үбэр-Монголой үдэрэй һонин» газетын нэгэдэмэл редакциин гадаадын харилсаануудай таһагые даагша Дамба гуай, тус редакциин канцеляриин хүдэлмэрилэгшэ Түмэрөө гуай, жолоошон Туан гэгшэд бидэнэрые угтахаяа ерэһэн байба.

Эндэхи гостиницада ошожо амараад, хоол бариад, бидэнэр машинада һуужа, Хүх-хото тээшээ зорибобди. Харгы һайн байба. Хада уулатай, зүгөөр модо, бургааһаар хомор газар хэбэртэй. Харгыдамнай ушарһан һууринуудта гол түлэб шабараар шабажа баригдаһан фанзанууд байна. Харин энэ гол харгы дээрэ гараһан үйлсэдэнь олон тоото багахан магазинууд, алаабхинууд жэрылдэнэ, тэргэ дээрэ, юрэл газар дээрэ эд бараагаа дэлгээгээд, наймаалагшад һууна. Манай һуурин, тосхонуудһаа, хотонуудһаа ондоол байна даа.

Үдэ багта Хүх-хотодоо хүрэбэбди. Энэ хадаа Үбэр-Монголой автономито районой түб гэжэ хэлээ һэмди. Үбэр-Монгол горитой дайда эзэлнэ. 1 миллион 183 мянган дүрбэлжэн километр талмайтай, 20 миллион 67 мянган хүн эндэ ажаһууна. 8 аймаг, аймагта адли захиргаантай 4 хото, 101 хошуун бии юм. Дагуур, эвенк, ортон угсаатан өөрын засаг хошуунтай. Бүхы дээрээ 10 гаран үндэһэ яһатан Үбэр-Монголдо эбтэй зэтэйгээр ажаһууна.

Үбэр-Монголой автономито райондо Хүх-хото, Бугата Үхэй, Улаан Хада, Манжуур, Эрээн-хото, Хайлар, Ягши, Залан-айл, Улаан-хото, Тунляо, Хуулин-гол, Жинин, Шимийн, Дүншэн, Линьхэ хотонууд бии. Хүлэн-Буйр, Хянган, Жирэм, Улаан-Цав, Шимийн-гол, Баян-Нуур, Их-Зуу, Алаша-зэрэг гээд аймагуудынь нэрлэгдэнэ.

Үбэр-Монгол хадаа Хитадай Арадай республикын хүдөө ажахын болон промышленна томо районуудай нэгэн мүн. 6.050 мянган тонно элдэб зүйлэй талха тариан, 794 мянган тонно тэжээлэй элдэб ургамалнууд, 2.542 мянган тонно саахарай свёкло суглуулагдана, 38,360 мянган толгой мал, тэрэ тоодо 7.753 мянган толгой эбэртэ бодо мал, 30.607 мянган толгой хонин болон ямаан, мүн 5.058 толгой гахай тоологдоно. Тиигэжэ 218 мянган тонно гахайн, 84 мянган тонно хониной, ямаанай, 47 мянган тонно үхэрэй мяхан, 244 мянган тонно һүн абтана, 51 мянган тонно ноошо хайшалагдана.

Үбэр-Монголдо тон бага үнэһэ үлөөн шатадаг шулуун нүүрһэн, булад болон түмэрэй прокат, алюмини, зэд, электронно промышленностиин продукци, элдэб хубсаһа хунар, бусад зүйлнүүд үйлэдбэрилэгдэдэг юм. Эндэхи арадай эрдэм һуралсал, медицинэ, соёл, эрдэм ухаан, спорт мүн лэ габшагай хүгжэлтэ абанхай.

Мүнөө бидэнэрэй хүрэжэ ерэһэн Хүх-хото манай эрын 1581 ондо Мин династиин Богдо-хаан Ван Лиин зарлигаар баригдажа эхилһэн байгаа. Түмэд-Монголой аймагай тайжа Алтан-хаан, тэрэнэй Юнгэн-хатан энэ зарлиг бэелүүлжэ, шэнээр бариһан хүреэгээ Хүх-хото гээд нэрлэһэн байха юм. Тус хото Хатан голһоо (Хуанхэ, Шара мүрэн гээд нэрлэдэг) холо бэшэ, Мон уулын хаяада Түмэдэй талада оршодог юм. Эндэ 500 гаран мянган хүн ажаһууна.

14 дабхар «Үбэр-Монгол» гэжэ гостиница соо бидэнэрые байрлуулаа. Наймадахи дабхарайнгаа номернуудта орожо амараад, бидэнэр «Үбэр-Монголой үдэрэй һонин» газетын нэгэдэмэл редакциин хүтэлбэритэй уулзабабди. Энэ нэгэдэлэйхид Монгол, Хитад хэлэн дээрэ нэгэ нэгэ газетэ болон журнал гаргадаг юм байна.

Редакциин парткомой секретарь Алтан-Сан гуай, дид-дарганууд Сунграажав гуай, Ли Чангуй гуай, Ван Минчин, Ту Хэмин болон хахад жэлэй саана парткомой секретарь байһанаа, мүнөө наһанайнгаа амаралтада гараад байһан Фу Кэдя гэгшэд бидэнэрые угтаба. Түмэрөө болон монгол газетын корреспондент Эрдэм-Түгэс гэгшэд мүн лэ байлсаба.

Хитад, монгол журналистнуудта уриһанайнь түлөө тон ехэ баяр хүргэбэбди. Тиигээд Буряад орон тухайгаа, Журналистнуудайнгаа холбоон тухай хөөрэбэбди. Нүхэднай Үбэр-Монгол, Хитад орон тухайгаа, өөһэдынгөө ажал тухай бидэнэртэ мэдээсэбэ.

«Үбэр-Монголой үдэрэй һонин» газетын нэгэдэмэл редакциин байшан арбан хоёр дабхар юм. Эндэ 300 һайса гаран хүн ажаллажа, хоёр газетэ, хоёр журнал гаргана. Хитад газетэнь хори мянган, монголынь — арбаад мянган хэһэгээр гарадаг юм. Харин Үбэр-Монголдо зургаа гаран миллион монгол угсаатан ажаһууна. Дүрбэд, хорчин, дагуур, түмэд, буряад болон бусад монголнууд эндэ бии.

— Зүблэлтэ орондо ажаһуудаг монгол угсаатантай түрүүшынхиеэ уулзажа байнабди. Манай золгоһон ушар харилсаанаймнай түрүүшын туршалга болоно. Иигээд бэе бэедээ ябалсажа, айлшалалсажа, бэе бэеэ тон һайнаар мэдэдэг болоожо, хани барисаагаа бэхижүүлхэ гол зорилго урдаа табинабди. Таанадшье иимэ зорилготой байһан тухайгаа хэлэнэ һэнтэ. Тиимэһээ энэ анха түрүүн татагдаһан дугыхаяа хүүргэ болгоё,— гэжэ Алтан-сан гуай хэлээ һэн.

Үнэхөөрөөшье, эдэ олон жэлнүүд соо бэе бэе тухайгаа багаашье, буруушье мэдээ абажа байһан бидэнэр мүнөө нэн түрүүн үгөөэ ойлголсохо, худал хуурмаг пропагандын хойшолонгуудһаа сүлөөрхэ зэргэтэй байһамнай эли ааб даа. Иигэжэ хани барисаагаа саашадань хүгжөөхэ, бидэнэрые нягтаар холбомоор бүхы юумэ һайнаар хэрэглэхэ ёһотой болонобди.

Саашадаа делегацинуудаар ходо андалдажа байха, корреспондентнүүдые эльгээжэ, арад зонойнгоо ажабайдал тухай үргэнөөр бэшэхэ, хамтын летучкануудые болон «түхэреэн столнуудые» үнгэргэхэ, тодорхой асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ хараатайгаар уулзалгануудые эмхидхэхэ, дүй дүршэлөөрөө андалдаха, хубаалдаха, монгол хэлэтэй арадуудай журналистнуудай ассоциаци саашадаа бии болгохо талаар хүдэлмэри ябуулха, зохёохы харилсаануудаа үргэдхэхэ гэхэ мэтын асуудалнууд хоёр талын онсо анхарал татаа гээд тэмдэглэхэ шухала. Тодорхой дүнгэй түйлагдаашьегүй һаань, тон шухала хэрэгэй эхин табигдаба гээд хэлэхээр байна. Юуб гэхэдэ, Хитад, Монгол таламнай манай дурадхалнуудые анхаралдаа абажа, бидэнэр тэдэнэйхиие ухаандаа хадууужа, һайнаар бодожо үзэһэнэй эсэстэ удаадахи уулзалгынгаа үедэ ехэ хэлсээндэ гар табигдажа болохо байна бшуу.

«Үбэр-Монголой үдэрэй һонин» газетын нэгэдэмэл редакциһаа гадна эндэ «Залуучуудын һонин» гэжэ газетын нэгэдэмэл редакци баһал бии юм байна. Эндэ бишыхан үхибүүдһээ эхилээд, хори гараһан залуушуулда зорюулагдаһан газетэнүүд болон журналнууд хэблэгдэнэ.

— Мүнөө наһатай болоһон зэмнай хоорондоо харилсаха золгүй байгаа, зүгөөр манай залуушуул, үхибүүд нүхэсэг лэ! — гэжэ Баяр-Уул гуай хэлээ һэн.

Зүб даа. Д. Хайчин, Ян Жожы, Мэй Хуа болон бусад «Залуучуудын һониной» нэгэдэмэл редакциин хүтэлбэрилэгшэд ехэ налгай зохид зон байба. Манай республикада «Хараасгай» журналһаа, «Буряадай залуушуул» газетэһээ бэшэ залуушуулай, үхибүүдэй газетэ, журналнууд үгы юм гээд хэлэхэдэмнай, эдэнэр одоол гайхаа даа...

Хүх-хотодо барилга ехэл, һайнаар хэгдэдэг юм байна. Ниитын байшан бүхэн өөрын архитектуратай, онсо шэнжэтэй байгаа бэлэй. Мүн хадаг дээрэ аягатай сагаан эдеэ бариһан басаганай, Үбэр-Монголой һүлдэ тэмдэг болохо холын холо руу харайһан сагаан мориной шулуун дүрсэнүүд хаа хаанагүй табяатай байха юм.

Үбэр-Монголой түүхын музей, Пионернүүдэй ордон, түбэй ипподром болон бусад байшангууд бидэнэртэ һайшаагдаба. Эдэ байшангууд Үбэр-Монголой бии болоһоор 40 жэлэй ойдо (1988 он) зорюулагдажа баригдаа юм. Жэшээлхэдэ, Пионернүүдэй ордоной эгээл томо байшангай үндэрынь 12 дабхар байба. Эндэ элдэб кружогууд ажалаа эмхидхэнэ. Тус байшангай хоёр тээнь планетарий наадаанай байшан хоёр байна. Нааданайнь байшан соо концертно-спортивна ехэ зал бии. Мянгаад хүн нэгэ доро һуужа, концерт гү, али спортивна мүрысөө хараха аргатай юм. Тус ордондо 5 мянгаад үхибүүд нэгэ доро ябажа, дуратай юумэеэ хэжэ, сүлөө сагаа үнгэргэнэ.

Манай эндэ ороод, зосоохиень хаража ябахадамнай, бишыхан Ми хүбүүн эжытэеэ ерэнхэй скрипкэ дээрэ наадажа һуралгаа эхилжэ байба. Табатайхан Миин залхуунинь хүрэнэ хэбэртэй. Харин ондоо таһалгануудые соогуур харахадамнай, үхибүүдэй хэһэн элдэб уран бүтээлнүүд айхабтар олон байба.

Хүх-хотодо ондоо эмхинүүдтэшье уулзалганууд олон болоо, һонирхолтойшье байгаа даа. Жэшээнь, Үбэр-Монголой уран зохёолшодой холбоондо болоһон уулзалга дээрэ эндэхи аха захатанай нэгэн А. Одсор, тэрэнэй һая эзэлжэ байһан Уран зохёолшодой холбооной хүтэлбэрилэгшын тушаалда һунгагдаһан Данжи Түй, харюусалгата секретарь Хас-Уул, зохёолшод, шүлэгшэд, драматургнууд, Мүнх-Баяр, Б. Оцор, Кадан-Ган, Богуй Хуа, Баян-Далай, М. Асар, Лисин Ян, Хасбарас болон бусад байгаа һэн.

Хитадай Уран зохёолшодой холбооной 77 гэшүүд Үбэр-Монголдо бии. Харин Үбэр-Монголой Уран зохёолшодой холбооной 600 гаран гэшүүд зохёохы ажалаа хэжэ байна. Үбэр-Монголой уран зохёолшодой делегаци манай республикада ерээ хамнай даа. Тиимэһээ танил зохёолшодшье баһал байлсаба.

Бидэнэр Үбэр-Монголой киностудида ошожо, уулзалга хээбди. Тус студи 30 жэлэй саана бии болгогдоо. Тиихэдээ түрүүшынгээ 20 жэл соо гансал баримтата фильмүүдые буулгадаг байһан юм. Һүүлэй 10 жэл соо уран һайханай фильмүүдые гаргадаг.

Студиин дарга, композитор Мэргэжэлт гуай, дид-дарга, актёр Дэлгэр, абяа тааруулан бэшэдэг инженер Адуушан-Хүү, уран зурааша Наян Тай (Чингис хаании зураһан хүн), студиин гадаадын харилсаануудай талаар хүдэлмэрилэгшэ Заяа-Хүү гэгшэд бидэнэрые угтажа, ажал тухайгаа хөөрөө.

30 жэл соо студи горитой амжалтануудые түйлаа. Уласхоорондын болон Хитадай Арадай республикын олон шагналнуудые бидэнэрэй анхаралда дурадхаа ха юм. Эдээнэйнь дунда «Алтан тугал», «Алтан заан» гэхэ мэтын шагналнууд манай онсо анхарал татаһан байха юм.

Уулзалгынгаа түгэсхэлдэ Үбэр-Монгол тухай баримтата фильм, «Чингис хаан» гэжэ уран һайханай кино бидэнэртэ харуулжа, баясуулба. Тэмүүжэнэй ямар зам гаталжа, Чингис гэжэ нэрэтэй хаан болоһон тухай тон һайн, һонирхолтой кинофильм Үбэр-Монголой киностудида буулгаһан байна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. «Амар сайханаар морилыт!». 2. Худалдаа наймаан — Хүх-хотын гудамжада.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

ТҮЙМЭРЭЙ АЮУЛҺАА ҺЭРГЫЛЭЕ

Иигэһээр һургуулиин үхибүүдэй зунай амаралта эхилхэнь гээшэ. Энэ хаһа соогоо олонхи үхибүүд лагерьнуудта амардаг, хүдэлмэрилдэг, бэеэ һоридог гэжэ мэдээжэ ааб даа. Пионернүүдэй лагерьнуудые энэ харюусалгатай хаһада бэлдэхэдээ, үхибүүдые ба байрануудые түймэрэй аюулһаа һэргылхэ бүхы хэмжээнүүдые саг соонь абагты гэжэ үшөө дахин һануулая. Юуб гэхэдэ, үнгэрһэн жэлдэ үхибүүдэй лагерьнуудта түймэрэй аюул нэгэнтэ бэшэ ушарһан байгаа.

Лагерьнуудай зунай хаһын дүүрэжэ байха үедэ танигдаагүй хүнүүд Хэжэнгын районой Дарма Жанаевай нэрэмжэтэ пионернүүдэй лагерь соо ороод, эдеэ шанадаг кухни соонь түймэр табиһан байгаа бэлэй. Тэрэ үедэ угайдхадаа телефонойнь утаһан таһарһан, зайн галыньшье носоогдохоёо болиһон, харин харуулшаниинь унташаһан байгаа гэжэ элирүүлэгдээ һэн. Эдеэ шанадаг байшангынь, бүхы хэрэгсэл, амһарта түхеэрэлгэнүүдынь булта шаташоо бэлэй.

Пионернүүдэй лагерьнуудые шалгажа үзэхэдэ, зайн галай утаһан, зайн галаар хүдэлгэгдэдэг пээшэнүүд мүн бусадшье түхеэрэлгэнүүдынь диилэнхы ушарта муугаар ашаглагдадаг байна. Мүн гэнтэ түймэрэй эхилээ һаа, тэрэниие эхин шата дээрэнь унтараагаха түхеэрэлгэнүүдынь, зэр зэмсэгүүдынь гуримтай байдаггүй гэжэ элирүүлэгдэбэ.

Лагерьнуудай оршон тойронхи (илангаяа ойн дэргэдэ байратай лагерьнуудай) һайнаар сэбэрлэгдэдэггүй байна. Энэл ушарһаа болоожо, 1989 ондо ЛВРЗ-гэй «Хуһахан» гэжэ лагерьта түймэр болоһон юм.

Зарим хүтэлбэрилэгшэд түймэрэй аюулһаа сахин хамгаалдаг тушаалтадай эрилтэнүүдые дүүргэдэггүй, түймэрэй аюулһаа һэргылхэ хэмжээ ябуулга тоодоггүй, үгышье һаа, хайхарамжагүйгөөр хандадаг.

Иимэ ушарай тохёолдохогүйнь тула Буряадай АССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын түймэрэй аюулһаа хамгаалдаг таһаг хэмжээнүүдые нэн түрүүн абаха ёһотой.

Үхибүүдэй унтадаг корпус соо зайн галаар дулаасуулагдадаг түхеэрэлгэнүүд тодхоогдохогүй. Зайн галай утаһанууд досоо, газаа талаһаа саг үргэлжэ шалгагдажа, заһабарилагдаһан байха зэргэтэй. Байшангууд дээрэхи гэрэй хүндынүүдэй (шардаагууд) бэлээр шатахагүйн тула тусхай бодосуудаар будагдаһан, шардаагуудай үүдэн хүшөөтэй байха болоно. Түймэр унтэрааха уһан нөөсэлэгдөөтэй, түймэр сараха түхеэрэлгэнүүд, зэр зэмсэгүүд гуримтай, нэгэ газарта табяатай байха ёһотой.

Бүхы лагерьнуудта телефон ба радиоточконууд тодхоогдоһон байха ёһотой.

Мүнөө жэлдэ шииг нойтоор хомор, халуун зун болохоор хүлеэгдэнэ. Ушар тиимэһээ түймэрэй аюулһаа һэргылгэдэ онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой. Үхибүүдэй байранууд ба оршон тойронхинь һайнаар сэбэрлэгдэһэн, бүхы аюулһаа хамгаалагдаһан байха зэргэтэй. Үмхирһэн модон, хуурай ногоон, модоной шэлбүүһэн байрын дэргэдэ огто үзэгдэхэ ёһогүй. Мүн баһа ойн түймэрнүүдһээ лагерьнуудаа хамгаалха хэмжээ боломжонуудые хараалха тухайгаа бү мартая.

Т. ГУЛГЕНОВА,
республикын МВД-гэй хүдэлмэрилэгшэ.

СПОРТЛОТО

1990 оной майн 20-до үнгэрэгдэһэн 20-дохи тиражай дүнгүүдые «Союзспортлото» соглолбо.

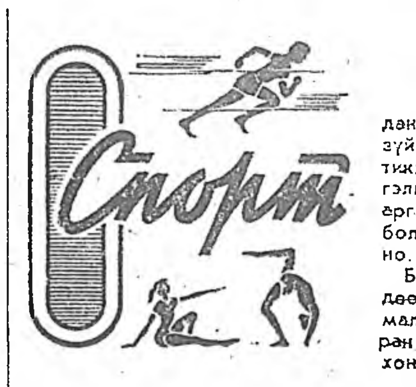
«45-һаа 6-ень тааха спортлото»: 1.549.914 билет ороо. Зургаан номер хэншье таабагүй, табан номер (50 карточка) таагшад—1.079 түхэриг. дүрбэн номер (2.378 карточка) тааһан хүнүүд—29 түхэриг. гурбан номер (36.523 карточка) таагшад 3 түхэриг абаха.

«36-һаа 5-ень тааха спортлото»: 16.603.883 билет ороо. Табан номер (34 карточка) тааһан хүнүүд—10.000 түхэриг, дүрбэн номер (4.758 карточка) таагшад—163 түхэриг гурбан номер (152.465 карточка) тааһан хүнүүд 9 түхэриг абаха.

20-дохи тиражай биледүүдэр, 11-дэхиэээ 20-дохи тираж хүрэтэр хабаадаһан 10 тиражай биледүүдээр шүүбэринүүд июниин 9-һөө 1990 оной июлиин 9 болотор түлэгдэхэ.

РЕСПУБЛИКЫН ХҮДӨӨГЭЙ ЗУНАЙ

СПОРТЫН НААДАНУУД

ТАБАНИИНЬ ЭЛИРБЭ

Республикын хүдөөгэй зунай спортын табадахи наадануудай түгэсхэлэй мүрысөөнүүд июниин 22-һоо 24 болотор Баргажанай районой түбтэ үнгэргэгдэхэ байна. Хүдөө нютагуудай хүн зоной дунда физкультура ба спортые хүгжөөхэ, спортын түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдые бариха зорилготойгоор Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, профсоюзуудай соведэй, Физкультура ба спортын талаар Буряадай АССР-эй комитедэй үнгэргэдэг хүдөөгэй спортын наадануд ехэ ашатай туһатай байһанаа харуулаа.

Хүдөөгэй зунай спортын наадануудай программада арбан зүйл, тусхайлбал, хүнгэн атлетикэ, бүхэ барилдаан, гиир үргэлгэ, ритмическэ гимнастика, эргамжа таталга, волейбол, футбол болон бусад зүйлнүүд ороно.

Буряад ороной бүхы 21 хүдөөгэй районуудай суглуулагдамал командануудай мянга гаран спортсменүүд Баргажан тосхондо сугларха юм. Хүдөөгэй спортын наадануудай соёлой программа мүн лэ үргэн ехэ байхаар хараалагдана. Мэргэжэлтэ театрай артистнууд, уран һайханай бүлгэмүүдэй түлөөлэгшэд, уран зохёолшод, поэдүүд, уран зураашад, композиторнууд хүдөөгэй ажалшадтай уулзажа, ажал ябуулга тухайгаа хөөрэхэ байна.

Волейболоор болон футболоор түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаха командануудые элирүүлхэ шэлэн абалгын наадануд үнгэрэгдэбэ. Футболоор кустовой мүрысөөнүүд һонирхолтой, шанга тэмсэлдэ үнгэрөө. Тиигэжэ түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаха табан команда элирбэ. Эдэмнэй ямар командануд болоноб гэхэдэ, Захааминай, Загарайн, Түнхэнэй, Хойто-Байгалай болон Баргажанай командануд мүн. Муйска, Хориин, Хэжэнгын ба Яруунын, Баунтын районуудай футболистнууд Багдарин тосхондо наадана. Эдэнэй дундаһаа илажа гарагшань түгэсхэлэй нааданда хабаадаха.

Түнхэнэй, Кабанскын, Тарбагатайн, Мухар-Шэбэрэй болон Ивалгын районуудай командануд Кабанскда уулзаба. Түгэсхэлэй мүрысөөндэ Кабанскын ба Түнхэнэй футболистнууд уулзаһан байгаа. Тиихэдээ Түнхэнэй команда шүүжэ, түрүү һуури эзэлбэ. Эндэ Түнхэнэй районой Туранай совхозой жолоошон Андрей Инжеев, Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинадай хүдэлмэришэн Михаил Бадеев гэгшэд илангаяа һайнаар наадажа, тусхай шангуудта хүртэбэ.

Ж. БАТОМУНКОЕВ.

ФУТБОЛОЙ ҺОНИН

Физическэ культура ба спортын талаар городской комитедэй «Тэрэнги» гэжэ шанда хүртэхын түлөө, футболоор Улаан-Үдын түрүү һуури эзэлхын түлөө хабарай мүрысөөн дүүрэбэ. Энэ жэлдэ 30 гаран команда гурбан бүлэг болоожо хубаараад, наадаһан байгаа.

Нэгэдэхи бүлэгтэ эрхим һайн һорилго бэлэдхэлтэй командануд наадаба. Эндэ авиационно заводой «Забайкалец» команда илалта түйлажа, «Тэрэнги» гэһэн шанда хүртөө. Прибор бүтээлгын нэгэдэлэй, ЛВРЗ-гэй спортклубай командануд шангай һууринуудта гараба.

Хоёрдохи бүлэгтэ «Старт» команда эрхимлэһэн байха юм.

• • •

Футболоор Буряадай АССР-эй кубогто хүртэхын түлөө мүрысөөн эхилбэ. Байгша ондо 26 команда хабаадана. Нэгэдэхи турта хүлеэгдээгүй ушар болоо. Юуб гэбэл, нёдондо жэл республикын кубогто хүртэһэн «Локомотив» команда «Старттай» уулзахадаа, 1—2 тоотойгоор шүүгдэшөө.

«Вагонник» — «Стекольщигые», «Звезда» «Металлургые» булиһан байгаа. «Шахтер» «Наран» командатай наадахадаа, 2:0 тоотойгоор илаба. «Электромашина» заводой футболистнууд БМДК-гай командые—3:1. «Торпедо» «Шабурые».— 3:2, Северобайкальск хотын футболистнууд «Пищевигые» — 2:1, «Восход» «Таловкые» — 6:0 ЛВРЗ-гэй спортклубай команда «Мелиораторые» — 4:0, Зүүн Сибириин технологическа институдай команда Бэшүүрэй районой түлөөлэгшэдые 5:1 тоотойгоор шүүжэ, урагшаа дабшаба.

Б.-М. ЖИГЖИТОВ.

ТОБШОХОНООР

БАРИЛДААН. РСФСР-эй габьяата тренер Илья Романович Фурунджиевай дурасхаалда зорюулагдажа, классическа барилдаагаар эдиршүүлэй бүхэроссин заншалта мүрысөөн эдэ үдэрнүүдтэ Шэтэ хотодо боложо, Урал, Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй хото городуудай 250 шахуу эдир барилдаашад суглараһан байгаа.

Профсоюзуудай спортын бүлгэмэй хүүгэдэй спортын һургуулиин тренер Сергей Добрынинай һурагшад — спортын мастерта кандидадууд Зоригто Балданов, Сергей Тышкеев, Владимир Сараев гэгшэд энэ мүрысөөндэ амжалта түйлажа, өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүрнүүдтэ түрүү һууринуудые эзэлбэ.

x x x

Красноярскын томо ехэ заводуудай нэгэнэй директор байһан, СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат В. П. Котельниковэй дурасхаалда зорюулагдажа, дүрэ буляалдалгын барилдаагаар бүхэсоюзна мүрысөөн Красноярскда болоо. Энэ жэлдэ мүрысөөндэ хабаадаһан манай республикын барилдаашад сооһоо Буряадай багшанарай институдай студент, спортын мастерта кандидат Максим Молонов СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргэбэ.

УЛААН ГАРААРАА ТУЛАЛДААН. Спортын энэ зүйл хадаа самбо барилдаанай нэгэ зүйл болодог гээшэ. Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын мүрысөөн һаяхан Барнаул хотодо болобо. Арба гаран командын 150-һаа дээшэ атледүүд энэ мүрысөөндэ хабаадаа.

Хэжэнгын районно Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй дэргэдэхи милициин таһагай хүдэлмэрилэгшэ, дүрэ буляалдалгын ба самбо барилдаагаар СССР-эй спортын мастер Леонид Актинов 57 килограммай шэгнүүргэн сооһоо хоёрдохи һуури эзэлжэ, мүнгэн медаляар шагнагдаба. Тэрэнэй дүү—республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын түймэр сааралгын таһагай хүдэлмэрилэгшэ, спортын мастер Владимир Актинов энэ шэгнүүртэ гурбадахи һуурида гараһан байха юм.

Манай командын гэшүүд Алексей Зайцев, Владимир Ванкеев гэгшэд өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүрнүүдтэ табадахи һуури эзэлбэ.

Хүнгэн атлетикэ

СОЧИИН СТАДИОН ДЭЭРЭ

РСФСР-эй заншалта хабарай кубогто хүртэхын түлөө хүнгэн атлетикээр бүхэроссин мүрысөөн Сочи хотын Түбэй стадион дээрэ болоһон байгаа. Россин болон ороной 400 шахуу «спортын хатанай» түлөөлэгшэд хабарай кубогто хүртэхын түлөө хабаяа туршаба.

Эдэ мүрысөөнүүдтэ хабаадахадаа, Буряадай хүнгэн атледүүд яһала һайн үрэ дүнгүүдые түйлаһан байха юм.

Улаан-Үдын гарнизоной сэрэгэй алба хаагша, спортын мастерта кандидат Валерий Полушин дабалтануудтай 3000 метрэй урилдаанда хоёрдохи һуури эзэлбэ. Энэ зайе тэрэ 8 минута 53,40 секунда соо гаталһан байгаа.

Багшанарай институдай 18-тай студент, спортын мастер Сергей Федотов онсо шалгарба. 5 километрэй зайда үнгэргэгдэһэн урилдаанда түрүүшынхиеэ хабаадабашье, энэ 14 минута 17,93 секунда соо гаталжа, ехэшүүлэй дундаһаа бронзо медаляар шагнагдаа. Энэнь ороной залуушуулай дунда харуулагдаһан эгээл эрхим үрэ дүн болоно. Тиигэжэ тэрэ ороной суглуулагдамал командада кандидадаар абтажа, залуушуулай дундаһаа дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө августын эхеэр Болгариин Пловдив хотодо үнгэргэгдэхэ мүрысөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртөө.

Манай залуу спортсменэй амжалтада тэрэнэй тренернүүд — РСФСР-эй габьяата тренер В. Д. Домнин болон П. П. Васильев ехэ габьятай. Федотов профсоюзуудай спортын бүлгэмэй Олимпиин халаанай туршалгын бүлэгтэ хоёр жэл тухай ябахадаа, иимэ ехэ амжалта түйлаһан байна. Урда тээнь ДОСААФ-ай мэргэн буудалгын-спортивна клубта РСФСР-эй габьяата тренер В. П. Бусовиковой хүтэлбэри доро табан жэл соо сэрэгэй-прикладной олон зүйлые эрхилхэдээ, мастерай норматив дүүргээ һэн. Эдиршүүлэй болон залуушуулай дундаһаа тэрэ ороной чемпион болоһон, залуушуул сооһоо СССР-эй Кубогто хүртэһэн намтартай. Нёдондо жэл ехэшүүлэй дунда гурбан километрэй зайда урилдахадаа, ороной чемпионадта бронзо медаляар шагнагдаа һэн. Һүүлэрнь Болгарида болоһон уласхоорондын мүрысөөндэ илажа гараа бэлэй.

Сочиин стадион дээрэ ВСТИ-гэй студент, спортын мастерта кандидат Наташа Чистякова 400 болон дабалтануудтай 400 метрэй зайда урилдахадаа, яһала һайн саг харуулһан байха юм. Вера Чистякова 100 метрые 12,54 секунда соо гаталһан, Константин Демин 7 метр 30 сантиметртэ утые харайһан, Владимир Муравский тэбхэр 2 метр үндэрые гаталһан байгаа.

Улаан-Үдын 1-дэхи СПТУ-гай тренер, спортын мастер Татьяна Виноградова 15 метр 48 сантиметртэ ядро түлхибэ. Технологическа институдай студентка, мастерта кандидат Альбина Ленталь 1500 метрэй зайе 4 минута 29,94 секунда соо гаталаа. Профсоюзуудай спортын бүлгэмэй түлөөлэгшэ Сергей Самокрутов энэ зайда 3 минута 49,52 секунда саг харуулба.

Б. МИРОМАНОВ.

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62. отв секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-63-86; 2-64-36; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63 информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79. п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана в республиканской типографии Госкомиздата Бурятской АССР Д... ректор 2-40-45 Н-03510.